

Aesthetics and aesthetic creativity in social studies

Sevda DOLAPÇIOĞLU ^a, Burcu GÜRKAN ^{**b}, Memet KARAKUŞ ^{***c}

^a Hatay Mustafa Kemal University, Faculty of Education, Hatay/Turkey

^b Hasan Kalyoncu University, Faculty of Education, Gaziantep/Turkey

^c Çukurova University, Faculty of Education, Adana/Turkey

Article Info

DOI: 10.14527/pegegog.2019.029

Article History:

Received 07 September 2018

Revised 11 May 2019

Accepted 09 June 2019

Online 20 July 2019

Keywords:

Aesthetics,
Creativity,
Aesthetic creativity,
Social studies.

Article Type:

Research paper

Abstract

This study's aim is to investigate the primary school teachers' views on the applications of aesthetic and aesthetic creativity in social studies class. It was designed as a phenomenological study as one of the qualitative research methods. The participants of the study consisted of 8 primary school teachers working in schools with different socio-economic substructure in Adana and Hatay in the 2017-2018 academic year. The data were collected through semi-structured interview form, and analysed following content analysis method. The findings of the study revealed that teachers conceptualize the concept of aesthetic in different ways; they consider that aesthetic creativity is as important as scientific creativity; that aesthetic education contributes to mental and emotional development of the students; that social studies class is effective in gaining creativity; and accordingly, they have included aesthetic education in their courses. The findings of the study revealed that teachers conceptualize the concept of aesthetic in different ways; that they consider that aesthetic creativity is as important as scientific creativity; they believe aesthetic education contributes to mental and emotional development of the students; that they think social studies class is effective in gaining creativity; and, therefore, they include aesthetic education in various ways in their courses.

Sosyal bilgiler dersinde estetik ve estetik yaratıcılık

Makale Bilgisi

DOI: 10.14527/pegegog.2019.029

Makale Geçmişi:

Geliş 07 Eylül 2018

Düzeltilme 11 Mayıs 2019

Kabul 09 Haziran 2019

Çevrimiçi 20 Temmuz 2019

Anahtar Kelimeler:

Estetik,
Yaratıcılık,
Estetik yaratıcılık,
Sosyal bilgiler.

Makale Türü:

Özgün makale

Öz

Bu araştırmanın amacı, ilkökul öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde estetik ve estetik yaratıcılık uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim çalışmasına göre desenlenmiştir. Araştırmada katılımcılar, 2017-2018 eğitim öğretim yılı Adana ve Hatay illerindeki farklı sosyo ekonomik alt yapı okullarda görev yapan 8 sınıf öğretmeninden oluşmuştur. Araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır ve içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmada ulaşılan bulgular, öğretmenlerin estetik kavramını farklı şekillerde kavramsallaştırdıklarını, bilimsel yaratıcılık kadar estetik yaratıcılığı da önemli gördüklerini, estetik eğitiminin öğrencilerin zihinsel ve duyuşsal gelişimlerine katkı getirdiğine inandıklarını, Sosyal Bilgiler dersinin estetik yaratıcılık kazandırmada etkili olduğu görüşünde olduklarını ve bu bağlamda derslerinde çeşitli yollarla estetik eğitime yer verdiklerini göstermiştir.

* Author: sdolapcioglu@mku.edu.tr

** Author: burcu.gurkan@hku.edu.tr

*** Author: memkar@cu.edu.tr

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-2707-1744>

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0003-3942-6407>

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-6099-5420>

Introduction

Criticism towards to education for many years is related to the fact that education is inadequate in developing different knowledge and skills and not appealing to different areas of interest, and that it displays an understanding that focuses on more content and absolute knowledge. When present education programs in Turkey are examined, it is seen that although they underline a multiple point of views, many contextual problems occur in their implementation. Moreover, it can be claimed that educational activities related to aesthetic that contribute to the emotional development of the individual are not at the desired level. Aesthetic education focuses on the systematic development of the aesthetic concepts, the pleasures and the ideal formations, and the laws of nature and art, society and life, communication and relationships, and beauty for students (Kosinova, 2014). As Feeney and Moravcik (1987) point out, a child's aesthetic feelings come from his or her creativity. In an aesthetically supported program, the idea of beauty in students can be developed and it can encourage them to produce creative products, besides ensuring that they are aware of the aesthetic beauty of the environment. Also, the way teachers design student environment both in classroom and school will influence the physical and mental development of students. In-class art activities, picture books and creativity-enhancing materials, creating and ensuring that students express their feelings and emotions and out-of-class museum visits and trips can be used for aesthetic education. In this context, it is important to address the concept of aesthetics thematically in all lessons and blend it with creative thinking.

Aesthetic has meanings like sensation, senses, perception, and emotion. Parallel to this, aesthetic is the science of the information provided by aesthetic sensuality; it is the knowing and feeling in a cognitive and emotional sense (Ergün, undated reference; Karaçay, 2007; Englebright Fox & Schirrmacher, 2015). It is significant to blend philosophy into science, which deals with beauty of social studies and the effects of beauty on human memory and emotions with the aesthetic emphasis that is defined as aesthetics (Turkish Language Institute, 2018). Because a student who knows how to look and see with aesthetic consciousness, when it becomes a habit, he can discover the event, situation and characteristic in every new theme and can produce creative products by interpreting in different fields. Moreover, the student can make the information he has more meaningful by passing it through the emotional filter. According to Timuçin (2005), the creativity of Moliere was nourished by his passionate observation. Hence, the process starting with perceiving the observed objects can leave its place to giving products and being happy with the product. Children's keeping emotional development in a healthy way can help them understand the meaning of icon packed objects by observing them and support their understanding of course information. In that sense, according to Timuçin (2005), it is actually the point of view of individuals that aestheticize objects. If students cannot discover aesthetics, beauty, and self-appreciation at a young age, they cannot learn to observe the objects in their environment, think creatively, evaluate, know themselves, and they proceed in a monotone process by just learning what is taught to them.

One of the skills to be gained in our current educational programs is creativity. Creativity is the ability to produce or imagine something new (Harris, 1998); to establish relationships between objects or thoughts that have not previously been related to each other (Rawlinson, 1995); to get something new out of the known things, to get an original synthesis, to find new solutions to the problems (San, 2003). Creativity is involved in all cognitive and affective activities, even though it is a complicated process that does not fit into simple definitions (Karabulut Temel, 2018). According to Haladyna (1997), creativity, which is an ability developed over a long period of time, is divided into two: aesthetic and scientific creativity. In scientific creativity, it is expected from the individual to produce an original and unique product or idea that does not conflict with the scientific truths and is functional. In aesthetic creativity, it is also expected from the individual to produce an original and unique product, but this product needs not to completely overlap with the scientific truths. It is expected that the product that is revealed through aesthetic creativity is to be attractive, to please the eye, to mediate some emotions and thoughts (Kutlu, Doğan & Karakaya, 2009). In that sense, creativity can be regarded as the highest level

of behaviour that the affective, psychomotor, and mental domains intersect (Sönmez, 1995). Every individual has creativity and each person's creativity and intelligence can be improved (San, 2003). Aesthetics can directly support this development since aesthetic is the moment when we give all our attention to our senses. It comes from intense feelings and consciousness. It does not have efficiency and productivity concerns (Feeney & Moravcik, 1987). Students who do not feel stressed with this anxiety can discover some concepts more easily, improve their creativity skills and enjoy learning. On the other hand, in the aesthetic education-based curriculum, the environment should also be as free as possible; the environments that stand against to fear and punishment support creativity. According to Sungur (1997), it is important to relieve the mind for creativity. Creativity enables students to enjoy learning by promoting emotional development and aesthetic awareness. Teachers' approaches and curricula are crucial to create appropriate conditions to develop creativity in educational environments (Yıldırım, 2016). According to Sönmez (1995), some behaviours contrary to the logic of the children should be promoted and different and rich stimuli should be used to improve multidimensional thinking in educational environments.

Activities aimed at aesthetic education in the classroom can undoubtedly provide students to produce creative products by developing aesthetic sensibility in them. Since a scientific basis is not required in aesthetic creativity, it is suitable for the mental development of elementary school students. Edward De Bono (1972) states that because of the limited knowledge and experience of students, they are not practical for solving problems, but what is important here is how the child's brain uses this limited material. According to De Bono (1972), even though students may be very creative in their first years of their education life, their abilities weaken during their education life, and at the end of this process they regress more. De Bono grounded this result with the experiments involving thousands of people, all of whom have had higher education. Education should be planned to keep the child's design alive and turn it into creativity. However, our education narrows the child's imagination under cover of realism (Karakuş, 2002). According to Sergiovanni (1994), who agrees with the view that the school weakens individuals' creativity, school bureaucracy steals the child's time.

It takes a long time for a very small activity. However, creativity can be learned, the courage needed to be creative and the ability to utilize the best opportunity can be gained (Kirst & Diekmayer, 1978). Forcing students to a certain education means preventing them from developing their talents. The structure of education appealing only to the left half-circle of the brain and thus neglecting its emotional part should be changed. Primary education curricula should focus on providing students with high-level of mental skills such as problem solving, analysis, synthesis, criticism and interpretation. These mental skills direct students to think; but they are inadequate for the importance of feelings in learning. However, the place of emotions in learning has great importance. Emotions influence students' behaviours by helping them to focus on mind and set priorities (Jensen, 2006). In this regard, an understanding of education in which stimuli for aesthetic awareness as one of the topics addressed in this area and great feelings and establishing a path between the brain and the heart are presented should be adopted.

Aesthetics is the good side of art and science. Very few students will probably be artists, but the aim of this study is not to create aesthetic criteria and give art education but to ensure that teachers help students to be aware of their aesthetics likings and criteria by including students' feelings and thoughts. Each child has a different aesthetic value and sensitivity. Every individual's personal character may not possess high aesthetic sensibility. Aesthetic sensitivity, however, is equally important for individuals who are capable of creating the aesthetic and humanistic environmental demands in art and science (Duffy, 1979). Maybe that's the line that separates aesthetic education from art education. While aesthetic education in primary education helps to discover the taste that exists in mind, art education makes additions to the existing tastes with theoretical knowledge. For this reason, aesthetics should be considered as a separate theoretical knowledge acquired through education, but as a part of a curriculum that should be integrated into each theme because aesthetic sensitivity might provide significant contributions to the student's self-definition, exploration of interests and cognitive

development. As Kosinova (2014) claims, aesthetic education shapes students' sense of beauty and supports the desire to have a beautiful life. Students' giving importance to aesthetics sense and excitement will also bring aesthetic awareness. It is necessary to see and feel aesthetics rather than knowing it. Taking these into consideration, it is important that aesthetic education should take place in primary education and higher education programs starting from the preschool.

Nature has a wonderful structure, harmony, aesthetic. We can see creativity in producing original products not only in science and technology, but also in producing intellectual, artistic fields (Aslan, 2001; Karaçay, 2007; San, 2003; San, 1990). Therefore, individuals should be accepted and raised as a whole with their cognitive, mental, and affective aspects (San, 1990). Aesthetics is a concept that can be contextualized in every field. It is especially important to take place in social studies, which has a real-life, interdisciplinary context because the aim of social studies is to educate individuals who are sensitive to physical and social environment they live in, and to equip them with necessary knowledge, skills and values related to cultural and universal contexts. Therefore, it should be considered that the social studies course, which is mostly concentrated on theoretical information, is also concerned with the attitudes and skills of the students and should be focused on gaining aesthetic value on the development of emotions. It is expected that the development of students will be supported with the knowledge, skills and values dimensions in the social studies curricula implemented and updated in the 2017 academic year. When skills and value dimensions of these curricula are examined, it is seen that aesthetic value and innovative thinking (creativity) skills are included. The fact that the social studies course concentrates only on the cognitive processes causes this course to be boring. On the other hand, involving aesthetics in this course will help to concentrate on different contexts, and will also prevent it from being boring by adding richness to the process. However, the perception that aesthetics is more related to the field of visual arts negatively affects the sensitivity of teachers and students towards this concept in Social Sciences programs.

When the related literature is reviewed, the studies related to the topics such as student perceptions' on aesthetic value in social studies (Kılcan & Akbaba, 2014); teachers' views on aesthetic creativity (Karakuş, Gürkan, Doğan & Çapar, 2011); teachers' views in the context of values (Baysal, 2013; Memişoğlu, 2017); the aesthetic content in books (course, core Works etc.) (Aktan & Kılıç, 2015; Kuş, Merey & Karatekin, 2013); curriculum analysis (Tonga & Uslu, 2015) have been encountered. In 2005, the Ministry of National Education changed its educational perspective in its curricula and made a radical innovation. When the 2005 social studies curriculum was examined, it was observed that a spiral content regulation was made and the concept of aesthetics was included in the value dimension (Kiroğlu, 2011). In 2012, the education levels were restructured according to the 4 + 4 + 4 system and the primary school was arranged to cover the first four years. Hence, the fifth grade level is now linked to the secondary education level. It is possible to see that the aesthetic emphasis is involved in the values dimension when the social studies curriculum which is currently being used and will be used in 2018 is examined (MEB, 2017; MEB, 2018).

However, in spite of the emphasis on aesthetic value in the curriculum since 2005, it is noteworthy that both aesthetic and aesthetic creativity are not addressed in research. It has not been examined whether the teachers are aware of their aesthetic value and whether they have applied to gain aesthetic value in the Social Studies course, as an interdisciplinary field. Karakuş, Gürkan, Doğan and Çapar (2011) conducted a study to investigate the views of the fourth and fifth grade teachers in terms of aesthetic creativity. In this study, it is aimed to reveal the current situation by taking into consideration the change of education level, frequent updating of the curriculums and richness of the in-service training of teachers. Therefore, based on the framework of the updated social studies curriculum, firstly the views of the fourth grade teachers of primary school regarding the aesthetic and aesthetic creativity dimension of the curriculum have been investigated.

Method

Research Design

This study was designed according to phenomenological model which is one of the qualitative research approaches. Phenomenology is a method of examining and defining the existence of events (Baş & Akturan, 2017). Phenomenology aims to gain an in-depth understanding of the meaning or nature of experience and emphasizes how experience transforms into consciousness (Merriam, 2013, 24; Patton, 2014, 104). In this study, firstly, it was focused on revealing teachers' perceptions of the aesthetic concept and their reflection on the necessity of aesthetic creativity education through interviews. Accordingly, the identification of involving aesthetic education in the social studies curriculum and teacher practices, and contributions of this education to students were investigated in the study.

Study Group

The study group consisted of fourth grade teachers who worked in five state schools in the lower, middle and upper economic levels in the central districts of Adana and Hatay in spring semester 2017-2018. In the schools, primarily the school administrators were informed about the main subject of the study and the average length of the interviews, and necessary permissions were obtained. In the next stage, teachers who wanted to participate in the study were identified and information about the subject and the average duration of study was presented to the teachers. In this case, the volunteer participation of the teachers was taken as basis for the study and the 8 fourth-grade teachers were selected by maximum sampling technique, which is one of the purposive sampling methods. Three of these teachers were working in the lower, two in the middle and three in the upper socio-economic level schools. Of the class teachers whose vocational seniority ranged between 5 and 35 years and whose working time in the school ranged between 4 and 15 years, five were female and three of them were male.

Data Collection Tools

In this study, in-depth information was collected by using interviews, which is one of qualitative data collection techniques. Interviewing is a technique of collecting data through verbal communication and is done to reveal what goes in mind (Karasar, 2006, 165; Patton, 2014, 341). According to Stewart and Cash (1985), the interview is to ask the pre-determined questions about problems and get answers in order to reach for a serious aim (Yıldırım & Şimşek, 2016, 129). The interviews were conducted with a semi-structured form consisting of open-ended questions that were developed by the researchers. Before the interview form was prepared, the fourth grade social studies curriculum of primary school and then the literature were reviewed. In the interview form, based on the review of the programs and the literature, there were eight questions in the context of the categories organized as *“perceptions, teacher aesthetic education status, aesthetic and scientific creativity, effective disciplines, aesthetics in Social Studies, teacher practices, contributions to students, problems and suggestions”*. First of all, a pilot interview was conducted with three classroom teachers working in a school at high level. The interview form was examined in terms of applicability and the questions were rearranged by the researchers in the context of comprehensibility. There was no change in the number of questions for the actual application after the pilot interview, only use of language was corrected. For example, the questions of *“What is aesthetics, what does it mean?”* were corrected as *“What do you think about aesthetics?, what does the word of aesthetics evoke to you?”*. In this context, the following questions were asked to the participant teachers:

1. What do you think about aesthetics? What does the word of aesthetics evoke to you?
2. Have you received any in-service trainings about aesthetics education? If so, can you give us some information about this training(s)?
3. Which of the aesthetic or scientific creativity takes precedence for you?
4. In which fields (lessons) do you think that awareness of creating aesthetics are more effective? Why?

5. Do you think that the view of aesthetics can be gained in social studies course? Are the units and the themes in social studies course suitable for aesthetics education?
6. Do you perform any studies to make your students gain aesthetics perspective? Would you explain one of the activities?
7. What are the contributions of aesthetics perspective to students?
8. In social studies course, what are the problems about aesthetics education, and your suggestions about these situations?

Data Collection

Interviews with teachers involved in the study were conducted at appropriate times for teachers, in the school teachers' room during March and April 2018. Interviews with the teachers lasted for a minimum of 45 minutes. It was attempted to get answers without researchers directing by taking care that active listening reactions were given to encourage teachers to speak. Teachers' views were tape-recorded. While responding to the research questions, it was observed that the teachers sometimes checked the primary school social studies guides and textbooks, and tried to make contributions to the research. After the data were collected, they were transcribed in a computer; 45 pages of text was obtained.

Data Analysis

Data were analysed using content analysis method. First, the researchers read the text once before beginning to encode the data. The researchers reviewed the answers to each question and typed the possible codes on the right and left side of the related text by selective coding. The researchers concentrated on the main themes that included the related codes at the next stage and took notes in a list. The writing of the themes in a list gives researchers the opportunity to see the similarities and differences between each other as a whole. At this stage, it was decided with certainty which encodings will be covered by which themes. The researchers showed these codes to an expert in the field, and the credibility of the code was calculated with the reliability formula " P (Percent of Reconciliation) = $[Na$ (Opinion Units) / Na (Opinion Units) + Nd (Visibility Separation)] X100" (Miles & Huberman, 1994, 64) and the reliability was found 92.00%. The expert researcher examined the codes and related themes and proposed a number of changes. Deciding on the codes and the themes continued until the researchers agreed. Thus, researchers' opinions on the analysis of the same data were obtained and the validity and internal reliability of the coding and the themes related to the data were obtained by trying to eliminate the bias of each researcher. The resulting themes and the encodings obtained as a result of analysis were presented. When reporting the interview data, direct quotations were used to show the teachers' main judgments as they were. The letter "Ö" was used to convey the opinions of the teachers about the research topic and the numbers given to the teachers at the end of the quotes (e.g. (T2), (T8)).

Results

In this study, it was aimed to identify the teachers' perceptions on the subject in order to determine the level of aesthetic and aesthetic creativity in Social Studies program based on the opinions of eight class teachers. The resulting themes are listed in Figure 1 and the findings are presented accordingly. The codes for each theme and their citations related to the perceptions are discussed in detail.

The Perception of Aesthetic Concept

The views of the teachers on the definition of the aesthetic concept and on the meanings it evoked to them were examined and the results showed that the meanings attached to the concept were different from each other. It was found out that the teachers described the aesthetic concept as *harmony, order and tone* in terms of "internal and external harmony, harmony to the environment, harmony within the class, harmony of colours, order and tone"; as *presence or absence of beauty* in terms of "external beauty, beauty in thought, beauty in emotion, natural beauty, beauty in spirit, physical beauty, not being beautiful"; as *visual situations* in terms of "shows, symbols, figures, visual

presentations"; as *emotionally positive effect* in terms of "happiness, adding emotion, getting pleasure, realizing the emotion of the subject, pleasing the eye and the ears, believing in to do it, appealing to the brain, empathic thinking, curiosity, tendency to art, reflection of love, attraction of interests".

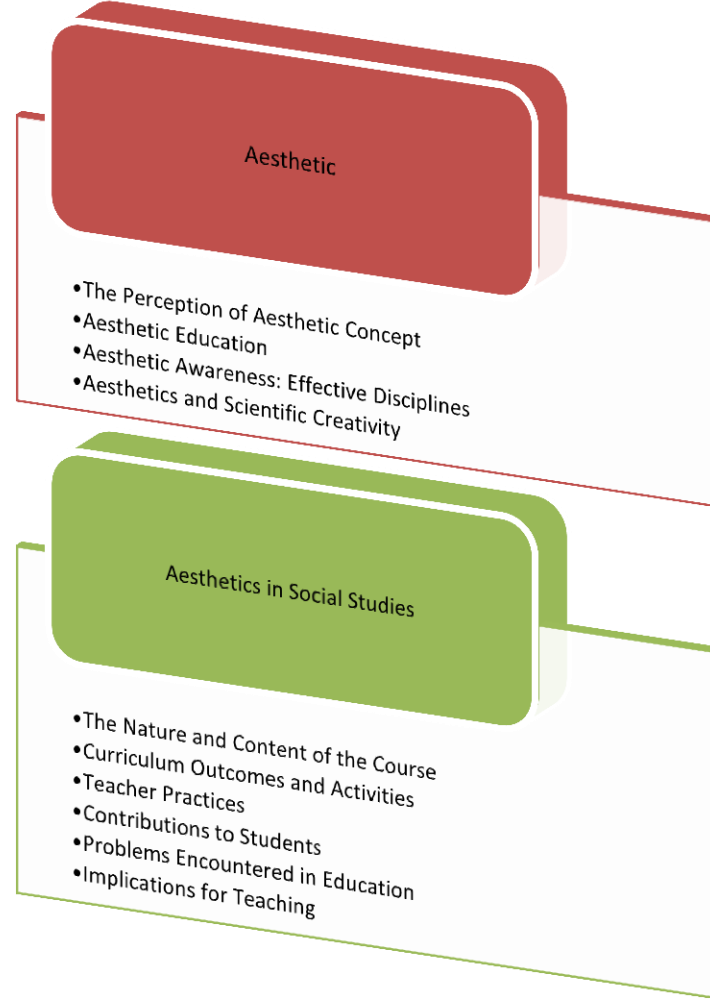

Figure 1. Interview findings.

Moreover, the teachers assigned meanings to the aesthetics concept within the themes of *psychomotor behaviours* in terms of "attitude, gestures and mimics"; *oral expression* in terms of "reflection of ideas, words, poetic expression"; *change* in terms of "medical intervention, change of feelings"; *the nature of the concept* in terms of "change by person, being comprehensive"; *detail* in terms of "integrity, detailed look; and *synthesis* in terms of "artistic creativity, fusion of beauty". Some of the views of teachers regarding the themes and codes related to the aesthetics concept are given below:

"Aesthetics is a person's image, posture, and behaviour" (T3).

"...Everything that has a certain shape that is pleasing the eye is aesthetic...is what is nice to people's eyes, is the change of many feelings when you look at it. Aesthetics is not only used in a beautiful sense. Sometimes something that is not beautiful can also be used as aesthetics..." (T4).

"I think aesthetic is a visual presentation. It is visualization..." (T5).

"Aesthetic is to see every detail in every direction, look in detail, whatever it is ... to see the finest detail" (T8).

Aesthetics Education

In the study, it was also investigated whether the teachers were educated about aesthetics, and the obtained data were examined. From the findings, it was seen that teachers expressed three different views on this issue. These views are that the teachers were interested in the aesthetic topic but did not receive an education, did not have any special interest in it so did not receive any special education and did not receive any special education in this subject. Some of the teachers' views on this situation are as follows:

"No, I have not. But I went to complete my degree.. Then I tried hard. I read books. I travelled a lot..." (T2).

"No, I did not. From books I read, from expressions in visual arts ..." (T4).

"I did not receive any special education, but ... I made a glass mosaic in the teacher's school. After me, many my friends studied there, they all said that it was being exhibited there it was a beautiful work..." (T7).

"No, we have not received any education. We have only seen painting lessons at the faculty of education..." (T8).

Aesthetics and Scientific Creativity

In the study, teachers were asked for their views on whether aesthetic or scientific creativity is a priority. While some teachers expressed that aesthetic creativity was a priority, some other expressed that scientific creativity was a priority. The teachers who thought that aesthetic creativity was more important explain it as "providing the permanence of learning" and "ensuring access to scientific creativity"; they also showed factors such as "the lack of scientific creative practices, being a way of life, the reflection of society's culture" as reasons for it. It was also found that there were teachers who argued that scientific creativity was at the forefront for the society. Among the teachers, those who thought that scientific creativity was more important stated the reasons such as "importance of information, support of success, importance of materiality". It was also observed that the teachers who saw both aesthetic and scientific creativity as related and important did not make any distinction. It was determined that these teachers who believed that both were important expressed reasons such as "having an aesthetic thought in the basis of a scientific work", "depending on subject and event" and "scientific products based on human effort". In the light of these findings, some teachers' opinions are as follows:

"Unfortunately, our society it is scientific creativity. They want to be engineers and so on. It is based on materiality. It's because we cannot overcome some things as a society. Society is directing..." (T1).

"Personally I will go with aesthetic creativity ... Now I do not know that people are more interested in science than aesthetics. More importance is given to it. Because the aesthetic side can be neglected due to the desire to earn money. For example, the atom was invented Would he invent it if he knew it could be used in this way? I mean, he did it for the sake of humanity, but it caused thousands of people to die. While aesthetics is appropriate for my personality, scientific will be suitable for society" (T3).

"...At the moment the recorder was found as a result of a scientific study. But you can throw it away two months later when it comes out with a new model. They can be forgotten more quickly. But things that are aesthetic are more permanent. It stays longer and reflects the culture of the society. You can pass on this culture to the next generation..." (T7).

Aesthetic Awareness: Effective Disciplines

Teachers expressed that raising aesthetic awareness might be effective in different lessons. Among the teachers, there are those who believe that they can be effective in all lessons because of "the themes being related to each other, precondition for gaining aesthetics, the dislike of classifications according to the lessons", just as the those who believe that they can be used in social studies because of being a lesson related to people, a lesson about society, making able to notice the beauties of the

world, and being able to express emotional expression; and those who believe that they can be used in Turkish lessons because of situations such as "enable to express oneself, to increase self-confidence, drama, to animate, to speak". Furthermore, it was seen that there were teachers who believed that they could be used in mathematics lessons in terms of "supporting pattern formation and providing systematic thinking" and who believed that they could be used in physical education classes because of reasons such as "allowing flexible movements and providing correct behaviour in group work". In addition to these findings, visual arts (painting) and work-technics courses were seen as more suitable for their "nature". It is believed that it is possible to gain aesthetic awareness in life sciences, science and technology, traffic and music lessons. Some of teachers' views on in which disciplines aesthetic awareness were more effective are given below:

"It can be used in Turkish, music, painting, art, science and mathematics. To make students love mathematics. A problem can be written in a beautiful way, using expressions such as flowers around a pond" (T1).

"It could be in mathematics. Because it requires systematic thinking. In other words, within these systems there will be different systems that they can reach there with different stages, and with different ways; it will develop a much different perspective. It could also be in science. During an experiment ... Aesthetics can be involved in every topic you cover" (T3).

"It could be in social studies class. Because we discuss the society. It may be in Turkish as well. It could be on speech. The difference between speaking nice and rude can be implicated..." (T5).

Aesthetics in Social Studies: The Nature and Content of the Course

For another sub-goal of the study, the questions "is it possible to gain an aesthetic point of view in the social studies course?" and "are the units and themes in social studies course appropriate for aesthetic education?" were asked, and there were some teachers who thought that the social studies course was suitable for gaining aesthetic point of view and that it was necessary to be in the curriculum, as well as those who thought that the aesthetic point of view cannot be gained by social studies course. It was also seen that there were some teachers who had never thought about this issue before. Teachers who thought that the aesthetic point of view can be gained in the social studies course stated that the subjects such as rights, production, regions, past events, Atatürk's revolutions, natural touristic places of our country, environmental subjects, historical artefacts, fine arts, traditions and customs, handicrafts and culture are more appropriate. The quotations from the teachers' views on this research question are as follows:

"I never thought about it ... but, um ... what kind of subjects? For example, if you think of historical artefacts, fine arts, it can be. For example artists; if we think of Mimar Sinan, maybe the Works he did can be used. Another one? We can involve the aesthetics in our customs; we can teach them through our handicrafts ... In our present themes, fine arts, customs, then historical artefacts ... There are a lot of appropriate themes" (T1).

"Of course it can.. When I'm covering a topic ... Hmm ... It can be by blending culture. Children explore the past, the experiences. For example, when they are singing the songs, what is this "Çayda Çıra"? I tell the topic and the child will not forget its source. It is the effect of life on people ... The fabric of Eastern Anatolia and the fabrics of those here are different. You will set life according to the point of view there. The water of the Black Sea is moving just as the clothes and the people there. It is usually very colourful and very pleasant. It takes those lines from the nature ... Everything reflects culture" (T2).

"We generally have knowledge-driven activities to keep the child's knowledge in the foreground. We do not have an aesthetic related activity. These activities make students know close environment, and perceive the world but I do not think that the curriculum does not make students gain an aesthetic point of view..." (T3).

"Unfortunately, we cannot do it in social studies classes because there are very few relevant topics in the curriculum" (T4).

"... Aesthetic behaviours can be placed in every area of social studies course" (T7).

"Now, the social studies class is very comprehensive, will it be heavy if it is covered under another course? The area of social studies is so wide that I do not know how relevant it is to the topics ... Of course aesthetic knowledge should be gained ... I do not know how it can be done in social studies classes, how it can be related to the topics ... I do not know, if we take visual arts, it has an hour per week and does not have enough time. Maybe it can be done if it is very well associated with the subjects" (T8).

Aesthetics in Social Studies: Curriculum Outcomes and Activities

In the study, it was tried to identify the teachers' views about whether the outcomes and the activities related to aesthetic education in the social studies curriculum, the teacher's guidebook or the textbooks are clearly expressed. The teachers expressed in this regard that the outcomes and the activities related to aesthetics were not clear, they were trying to be just felt, they were inadequate in terms of quantity and quality. In addition, the teachers also pointed out that this was left to them in the curriculum and the outcomes related to the affective domain were very rare. Some of the teachers' views on these findings are as follows:

"There is no clear statement in the curriculum. It is just written as a value. There is aesthetics even in a topic about environment. So we talk about it, but we do not emphasize the aesthetic aspect of it. When we talked, I realized that I actually included this topic. It is not clear" (T3).

"Outcomes, no I have never seen such outcomes. I saw them in visual arts instead. In social studies... I have not seen it as far as I have covered. They are not in the curriculum. They are inappropriate. In the class, we must have our own works. We will talk about the difference between the things like where is the most beautiful street of my neighbourhood? We will make our school aesthetic. For example, the walls are not aesthetic at all. Okay, we protect the children from the dangers that come from outside, but we close them in a thought, like a prison. It prevents the artistic and emotional development of children. This vision of the curriculum must be changed. There are no activities like do your own paint, express your own paint, do the differences, and do the similarities. The curriculum is not very student-centred. What is the hair colour, what is the colour of the eye? There is no need to take social studies class for this ... Secondly, the topic about I am learning my past is appropriate for aesthetics. We have cultural values, our films, our crafts, our carpets, and also we have pots. But we do not have a pottery workshop... How is a pot made? There is not any workshops where he can improve his aesthetic sensation or air that he can shape ... or ... Hmm ... What can be done for aesthetic? The topic is nice but there is no suitable environment for it. Besides, it is not the social studies teacher who should give this feeling, it is the expert. Of course not every issue is suitable for aesthetic, for example, war is not an aesthetic issue. The sculpting of the war and picturing the peace after the war are close to aesthetics... The unit, the place we live in, is appropriate, but the places we live in are not aesthetic. They are like a trash cans ..." (T4).

"I did not see a clear expression in aesthetic related outcomes. But they left it to children and teachers by comments. Sometimes it can be seen in that way if I get there. But I cannot see it clearly ... It is not a topic. It's all about being master the subject. There is no clear statement. It is up to us." (T7).

Aesthetics in Social Studies: Teacher Practices

The findings of what teachers did to gain aesthetic point of view in their social studies class were examined and in this context, it was found that there was a variety of teacher practices. It was identified that while the teachers were trying to make students have aesthetics point of view, they did literature and art activities that include such activities as "painting, making banners, role plays, theatre, photo exhibition, listening to music, writing and reading poem, writing composition, writing beautifully, improvisation"; verbal and empathy-oriented activities covering activities such as "what would you do if you were in his/her shoes, reading the story, addressing"; Organizing activities including organization of classroom, notebook, bag and paying attention to clothes; raising environmental awareness activities including providing cleanliness (environment, class, etc.), drawing attention to the beauty of trees and

to environmental structures (bad view, distorted etc.); and raising awareness activities such as thinking and finding deficiencies about research, writings and paintings. When the other findings were examined, it was found that teachers, depending on the curriculum, focused on the aesthetic concept with activities such as “when the topic is discussed, examining past cultural elements, looking three dimensional at the material, forming patterns with other courses”, and they also allocated a specific day or a week to focus on activities such as making decorations.

In addition to these activities, it was also found that teachers concentrated on exemplary behaviours such as “being an example, drawing attention to aesthetics in behaviours, mimics and acting”. Also, the three teachers stated that they did not do any activities in order to make students gain an aesthetic point of view. Here are some explanations of the activities that teachers did to make students gain an aesthetic point of view:

“In general, they make role plays about some subjects, they perform theatre. We assess them. They write books ... But they absolutely stick pictures to their writings. If they cannot find any pictures, they will do it themselves. They visualize...” (T2).

“...For example, to make them look three-dimensional at a material.... aesthetic in a Turkish poem, for example, did you like this poem? Aesthetics in social behaviour. Like how we must change our behaviour so that we can take a better place in society, and these are the aesthetics of behaviour...” (T3).

“We’re making decorations. We ask about their thoughts about their writings and paintings they make. I want them to find the points that need to be fixed in negative answers.” (T4).

“Well, we find some images about the topic we will cover, we show them. Where is this place etc. We make them listen to classical music....” (T5).

“...We are organizing the class I look at the organization of the bags ... I try to be an example to the students ... we do occasional garden cleaning for the environment. We talk about the bad and unpleasant image the trash forms, and distorted structuring in the city; especially the current situation in our city. Students are aware of the aesthetic and unaesthetic condition. But it is not in this curriculum. The students are aware of it because I care. They are also aware” (T8).

Aesthetics in Social Studies: Contributions to Students

The views of the teachers on the contributions of gaining an aesthetic point of view to students were examined. When the findings in this context were analysed, it was found out that the teachers declared that an aesthetic point of view have various contributions to the students. The teachers pointed out that having an aesthetic point of view contributed to students in various ways such as self-recognition and self-development through situations such as noticing the abilities, self-expression, broadening the horizon; gaining awareness about the environment through situations such as complying with the environment, beautifying the environment, perceiving the whole, looking at the details, looking for good environments; and increasing in academic achievements in situations such as reflection of knowledge in daily life, success in lessons, permanent learning, better understanding of the subject, gaining order (writing, life, etc.).

Moreover, it was stated that the students will develop themselves in terms of the quality in life through the situations such as “organizing the life, having a stance and quality, being away of ordinariness, gaining the self-care skills, beautifying the life, using the body language, reducing the problems, benefiting from the technology, having better behaviours; social life and empathy through the situations such as “getting involved in society, being tolerant, influencing friendships, contributing to the family, seeing good sides of people, affecting people, reducing intra-society friction, and respect”; motivation through the situations such as “listening attentively to the lesson, peace in class”; positive affective development through the situations such as “enjoyment, happiness, enjoyment, good looking, gaining self-confidence”; visual perception through the situations such as “being aware of visuals, leaving a visual impression”. Teachers expressed these contributions as follows:

"His life gets better. He looks good at the people, plant and book. He looks good at the things he cannot have" (T2).

"...The aesthetic point of view creates a peaceful environment in the classroom, it allows people to see their good sides, respect them ... They will not tease, they will not tease about their weight and heights. It will develop their human emotions..." (T4).

"He can be in a harmony with especially the neighbourhood he lives in, the society, the family; it will make his life even better. The child will want to be in more beautiful surroundings. He will leave a good impression on other people. It will increase the quality of life of someone who cares about aesthetics ..." (T7).

Aesthetics in Social Studies: Problems Encountered in Education

Teachers' views on the source of possible problems that hinder aesthetic related practices in the classroom were analysed and the results showed that there are various sources. It was found that these problems derive from the students in terms of "insufficient readiness, indifference, distractibility, insufficient sense of responsibility, lack of auto control"; from individual and society in terms of "cultural differences"; from the teacher in terms of "routinized, negative attitude, lack of knowledge"; from the learning environment in terms of "the narrowness of place, irregular desks, crowded class size, inadequate resources, inadequacy of class for group works, common sharing of class"; and from program-related problems such as "information-centred topics and activities, inadequate time, lack of topics about aesthetic, not being appropriate of each topic for aesthetics, unaesthetic preparation of books, too much detailed contents, not having engaging activities for students".

In addition, the teachers expressed some other possible problems hindering the aesthetic related practices in classroom such as the assessment system in terms of "examination system"; the family because of the reasons such as "family indifference, lack of knowledge, experience, unconsciousness "; the structure of the school for reasons such as "unaesthetic school building, the structures of schools' blocking the artistic and affective development"; the environment for reasons such as "unaesthetic streets and roads" and other problems such as "the priorities in life, the inadequacy of society, the negativity of urban life. Some excerpts from the teachers' views in this regard are given below:

"...Teacher can be a monotonous teacher, can be a stereotype ..." (T1).

"In fact, we are all an obstacle. The teacher is also a problem. For example, the teacher not having aesthetic education on it does not do an activity to gain aesthetic point of view. Curriculum is too loaded, students, conditions and classes are not appropriate..." (T4).

"... I do not think there is anyone in my colleagues who cannot care about this. Because when we see something that is aesthetic, we look at it, a behaviour, a word, an artwork, with admiration. So nobody can turn their back on this subject. This topic..." (T7).

"Well, if it is not given as a learning outcome, and if it is up to the teacher leaves to discover it how long will the teacher discover or even can he or she discover it?..." (T8).

Aesthetics in Social Studies: Implications for Teaching

Teachers made suggestions on various aspects of aesthetic education in the social studies program. The findings revealed that the teachers made suggestions on the elements of curriculum such as "improving learning outcome periods, preparing the activities (alternative, guiding, based on student's point of view etc.), distributing the concept of the aesthetics to the themes, to make associations within the units, using the free time lesson, preparing sample outcomes, developing different techniques, increasing the number of topics, using videos, preparing brochures, giving different assignments, giving feedback, adopting a student-centered approach, arranging the bulletin boards, providing the studying environments (family, class etc.).

Teachers underlined the demand for education by suggesting "in-service training and seminars (family, manager, curriculum preparation and decision-making group, political, teacher, etc.)". Teachers also made suggestions on the process of the curriculum preparation in terms of "planning of the

curriculum by experts, explaining of the aesthetic concept by experts, preparation of localized curriculum, starting from the pleasant one, education not restricted to school, integration of knowledge and aesthetics, involving aesthetics in all courses, appropriate to cultural structure, giving initiative to the teachers, directing the student to art, valuing the talents ". It was also found that teachers made suggestions on the need of change in perceptions and other suggestions such as "reducing the price of source books, giving importance to teacher training institutions, reducing permission problems for travel and observation". Some of the excerpts selected from the opinions of the teachers participating in the study are as follows:

"There may be topics that direct the students to the art and bring their talent to the foreground rather than knowledge" (T1).

"Different techniques can be considered. I cannot think of anything else at the moment because I have not thought about this topic before ... Examples of work that he or she can contribute something to. His own point of view has also been involved in it ... to embody it. He or she will say that this is the saddle of the product I made, I'm holding it in my hand, it is my soup. And he or she will also love what is in it. He will love the things outside of it. He or she will say "Hmm, you could be in my soup" and he will get a different point of view" (T3).

"Teachers, administrators, curriculum developers, top directors, decision makers, politicians, ministries, and responsible persons must be educated. First of all, they have to have this point of view ... First, the mind must change. Parent education is also necessary ... Our curriculum is also an obstacle ... The environments must also be adapted, as well" (T4).

"...I want books to be arranged in a way that will take students away ... Teachers should have plenty of seminars; teachers must be nourished" (T5).

"... In social and non-math lessons, the words stay in the air and have to be reduced to the level of the child's consciousness. For this reason, it is needed to be explained both cognitively and emotionally" (T6).

Discussion, Conclusion & Implementation

Aesthetics deals with examining the particularly beautiful part of the sensory field, not the whole part of it. For this reason, concepts of beauty consciousness or philosophy have been proposed instead of the word, aesthetic. However, later on, there have been those who oppose the limitation of the basic value of aesthetics as beauty only. According to Kant, Shiller and Wittgenstein, the values that are supreme, tragic, funny, elegant, interesting, naive, attractive and even ugliness can be involved in what aesthetics can examine (Ergün, n.d.). In this study, it has also been reached at the conclusion that teachers attribute different meanings to the concept of aesthetics. Since it is difficult to talk about a single definition of aesthetics, it is natural that the concept of aesthetics is perceived in various forms. There have been also different situations among the teachers in terms of emotions and training for aesthetics. It has been also seen that teachers are interested in aesthetics and are educated in this respect; on the other hand there have been some teachers who are not interested in it. In that sense, teachers' interpretation of the concept of aesthetic in different ways can be explained by the nature of the concept and the competence of the teachers' experiences.

As Karaçay (2007) stated, nature has a wonderful order, harmony and aesthetic. Science is aware of this. Aesthetic pleasure judgement is universal, but it is not a concept that can be explained in a logical or objective way. As well as the product that emerges at the end of scientific studies, there are also feelings in the things the individual has experienced in this process. Aesthetics is the knowledge of emotions; it requires intensifying of feelings. In this study, it was observed that while there were teachers who argued that aesthetic creativity is more important than scientific creativity, and others who argued scientific creativity is more prior than aesthetic creativity, there were also some teachers who could not make a distinction between them. According to Dikin (2001), creativity has been seen as a characteristic of extraordinary people for centuries and has been used more in fine arts. However, according to Aral (2004), creativity has gained value not only in art but also in science. In this regard, it is

natural that teachers should see creativity important in aesthetics and science or both. In addition, the feeling of the necessity for aesthetic dimension in science might make aesthetic and scientific creativity important for teachers. An aesthetic point of view can support being scientific. Do art and science have something in common? If there is only one answer to this question, it should be "creativity". Every combination of lines, colours, sounds is not art, and any information emerging with observation is not "science". Everything that comes out of the brush stroke of the one who takes the canvas in his hands is not the picture. The fact that the boat can float without sinking was known before Archimedes was born. What makes Vincent Van Goch's "*Olive trees*" painting "art"? What makes Archimedes' rule "science"? A common quality is looked for in both: to do what others do not (cannot) do, to see what others do not (cannot) see. This is creativity. It is looked for in art and science because creativity is the common element of art and science. However, creativity alone can create neither art nor science (Karaçay, 2007). Informational judgments are objective judgments that can be examined according to true-false logic. However, aesthetic judgments are subjective and cannot be evaluated with true-false logic. Rather, aesthetic science has been developed as an aesthetic judgements rationale. Aesthetic judgments depend on the emotions of people, not on concepts like information, and cannot be linked to logical rules. It emerges in a free and harmonious game of people's sensitivity, mind and imagination (Ergün, n.d.).

Aesthetic education, like creativity, is also a strength that is carried through disciplines and should not be limited to a single area. It is necessary to see and feel aesthetic, rather than just knowing it. It should not only be regarded as a means of relief or related to fine arts, but also as a way of thinking that students regularly engage in (Jacobs, 2009). Eisner (1985) states that people can see aesthetics as a luxury, which is natural in a sense. Aesthetic education should be an inseparable component of the curriculum rather than being rejected. Aesthetic literacy is a skill that all students should have. However, the inclusion of aesthetic programs in our education system will certainly cause some problems. These problems stem from both the prejudices of students on this issue and the difficulty of assessing aesthetics (Jacobs, 2009).

The ability to bring aesthetic awareness to pupils should not be regarded as the task of art courses only. Tuna (2008) has criticized that in our country today, the aesthetic education of the individual is limited to the lessons of visual arts in primary and secondary education. Jacobs (2009) stated that aesthetic development should be addressed in various disciplines. In this study, the teachers have gone beyond this limitation by expressing that they believe it is possible to bring aesthetic awareness with different courses.

Teachers not only see aesthetic as the fields of visual arts and art-techniques, but also of social studies, Turkish, physical education, science and technology, traffic etc. Dikici (2001) also emphasizes that creativity covers not only the fine arts but all areas of everyday life. In order for teachers to include aesthetic education in their lessons, it is necessary for them to look at the events, situations, object etc. aesthetically and they know how to connect the aesthetic aspect with the subject matter. In this case, it is possible to say that teachers realize that aesthetics is a value to be sought in all areas of life.

Akhan (2013) expresses that social studies class is a lesson that helps students at primary education level to gain art and aesthetic sensitivity, which is one of the society's cultural elements. In the current social studies curriculum, aesthetic is expressed as a value to be gained. Findings of the present study reveal that teachers believe that the nature of social studies lessons and themes can reflect this subject. It is also found that teachers believe that the outcomes and activities related to aesthetic education in the social sciences class are not expressed explicitly; they emphasize that the goals related to the affective domain are few; they think that the aesthetic education of the curriculum is left to teachers.

Another finding obtained from the study is that the teachers have both positive and negative opinions about students' gaining aesthetic point of view in social studies course. Especially in the social studies course, it is stated that cultural elements, rights, geographical elements, historical elements, Atatürk Revolutions are suitable for giving aesthetic point of view. Therefore, these situations show that

aesthetic value in the social studies curriculum can be adopted in the topics such as culture, environment etc. based on teachers' views, and that activities for aesthetic education should be specified more clearly in the curriculums.

It is seen that there is not only one way in gaining an aesthetic point of view and it cannot be limited to the activity depending on it. The type, number, etc. of these activities may vary depending on teacher's opportunities in the teaching process and the importance they give to the topic. When findings of the study are examined, it is also determined that the teachers have done some activities related to aesthetic education. These subjects are various such as art, being tidy, environmental awareness activities. In this regard, it can be said that the activities organized and practiced by teachers are related to the literature. In addition, these efforts of teachers who make aesthetic applications in the teaching process can be explained by the fact that they see the aesthetics in the dimension of values of the curriculum, and their activities especially in these subjects can be explained by the fact that they can emphasize the beauty which is the field of aesthetics.

Human exists as long as he uses his mind, his senses, his feelings (Çellek, 2003). According to Schirrmacher (1988), a child whose aesthetic perception and taste developed with aesthetic education becomes aware of the beauty around him, and perceives better the values of letters, words, symbols, poetry, stories and people from other cultures. He also comes in a position to evaluate a good design. As a result of this, his sensitiveness in many fields from the choice of transportation, clothes, furniture to the urban planning and environmental pollution problems increases. The concept development of the child who has aesthetic experiences increases accordingly (Tuna, 2008). In 2016 MEB Secondary School of Fine Arts High School Aesthetics Teaching Curriculum, the skills of "aesthetic thinking, critical thinking, interpreting, correct, effective and beautiful use of Turkish, creative thinking, research, use of communication and information Technologies, perception of change and continuity, analytical thinking, individual work, group work, analysis, aesthetic sensitivity" that are expected from students to be gained by aesthetic education are stated.

As Özsoy and Şahan (2009) stated, children can approach the world in a less dogmatic way with aesthetic education when they learn carefully by listening to and thinking about the opinions of others. In this regard, the teachers who participated in this study believe that having students gain an aesthetic point of view will provide them with various benefits. According to the teachers, with the aesthetic point of view, contributions such as self-recognition, gaining sensitivity towards the environment, motivation, academic achievement and increasing the quality of life can be made to the students. Teachers can have a high motivated, positive and well-attended class atmosphere and offer more effective and permanent learning opportunities to students when they support the process with the activities they prepare related to the affective domain to catch the aesthetic sides of the things such as events, situations, objects and so on.

It is a very optimistic approach to expect from the ongoing programs to achieve a hundred percent success. Therefore, it is possible that there may be some limitations due to various reasons and problems may occur in the implementation of the programs, and a number of problems can be seen in aesthetic implementations. In the study, the teachers stated that they encountered different problems while doing aesthetic practices in the classroom. These problems are expressed as the ones arising from the student, the society, the teacher, the teaching environment, the curriculum, the assessment system, the family, the family, the school structure and the environment. Kökten (2001) edits the problems encountered in the implementation of art education involving aesthetic perception with the factors such as limiting the duration of instruction, teachers' not taking any seminars or course at any stages of their education, current exam systems in our country, not benefiting from out of school environment. Gönenç and Açıkalın (2017) state that social studies teachers have problems in the implementation of the curriculum due to students, management, inadequacy of textbooks and workbooks, parents, and teachers. In that sense, teachers proposed different suggestions for the application of aesthetic education in the social studies curriculum, which vary according to the theme and factors of the curriculum, covering up the deficiency of education, the change of perceptions and the process of

preparation of the curriculum. These suggestions made by the original implementers of the curriculum can be a source of data for curriculum development studies. In addition, in parallel with the results of the study, the following suggestions can be made:

- In-service training, aesthetic awareness should be given to teachers and managers; and educational opportunities should be offered to parents in this regard.
- Knowledge, skills, attitudes and values related to aesthetics should be emphasized more in the social studies curriculum and its place in the activities should be increased.
- The number of learning outcomes related to aesthetic awareness in the social studies curriculum should be increased in terms of quantity and quality.
- The emphasis should be placed on the studies and aesthetic design of the classrooms while the teaching process is being organized. In this way, students' aesthetic perception can be strengthened, and their self-esteem can develop at a high level.
- Giving aesthetic awareness to students should not be regarded only as a task of the lessons related to art; it should be tried to develop aesthetic awareness in accordance with the possibilities in all courses. This should also be applied in other disciplines.
- Sample activities should be sent to teachers by the ministry of national education, classroom practices should be evaluated together. Students should also be asked what they felt while doing these activities and their opinions should be taken. Thus, positive or negative traces left to students by the aesthetic perception and taste that appeals to the affective domain can be revealed.
- Activities aiming to raise aesthetic awareness should be regulated by applying to experts in the field while social studies curriculum is being prepared.
- The views of the teacher candidates who have taken a curriculum development course at universities and instructors or lecturers giving the course related to the aesthetic education which is suitable for interdisciplinary education can be taken. The suggestions they make can be used as data sources in curriculum development studies.

Türkçe Sürüm

Giriş

Uzun yıllardır eğitime getirilen eleştiriler eğitimin farklı bilgi ve becerileri geliştirmede ve ilgi alanlarına hitap etmede yetersiz kalması, daha çok içerik üzerinde yoğunlaşan ve mutlak bilgi üzerinde duran bir anlayış sergilemesidir. Ülkemizdeki mevcut eğitim programları incelendiğinde ise her ne kadar çok yönlü bakış açısı vurgulansa da uygulamalarında birçok bağlamdan etkilenen sıkıntılar olduğu görülmektedir. Ayrıca, bireyin duyuşsal olarak gelişimine katkıda bulunan estetiğe yönelik eğitsel etkinliklerin istenilen düzeyde olmadığı da söylenebilir. Estetik eğitimi öğrenciler için estetik kavramlarının sistematik gelişimine, zevklere ve ideal oluşumlarına, doğa ve sanata, toplum ve yaşama, iletişime ve ilişkilere, güzelliğin kanunlarına odaklanmaktadır (Kosinova, 2014). Feeney ve Moravcik'in (1987) belirttiği üzere bir çocuğun estetik duyguları onun yaratıcılığından gelmektedir. Estetik destekli bir program, öğrencilerin çevredeki estetik güzelliğin farkına varmalarını sağlayabilir, onlarda güzellik fikrini geliştirmenin yanında onları yaratıcı ürünler ortaya koymaya teşvik edebilir. Aynı zamanda öğretmenlerin okulda ve sınıfta öğrenci çevresini dizayn şekli de öğrencilerin fiziksel ve ruhsal gelişimini etkileyecektir. Sınıf içi sanat aktiviteleri, resimli kitapların ve yaratıcılığı geliştiren materyallerin kullanımı, öğrencilerin hislerini ve duygularını ifade etmelerinin sağlanması, sınıf dışı müze ziyaretleri ve geziler estetik eğitimi amacıyla kullanılabilir. Bu bağlamda, estetik kavramının tematik olarak bütün derslerde ele alınması ve yaratıcı düşünmeyle harmanlanması önemlidir.

Estetik duyum, duyular, algı, duygu ile algılamak gibi anlamlar taşımaktadır. Buna paralel olarak estetik, duygusallığın sağladığı bilgilerin bilimidir; duyuşsal ve bilişsel anlamda bilmek ve hissetmektir (Ergün, tarihsiz; Karaçay, 2007; Englebright Fox & Schirmacher, 2015). Bir bilim olarak Sosyal Bilgilerin güzelliği ve güzelliğin insan belleğindeki ve duygularındaki etkilerini konu olarak ele alan felsefe kolu, güzelduyu olarak tanımlanan (Türk Dil Kurumu, 2018) estetik vurgusuyla harmanlanması önemlidir. Çünkü estetik bilinçle bakmayı ve görmeyi bilen öğrenci, bunu alışkanlık haline getirdiğinde her yeni temada olay, durum ve özelliği keşfedebilir, farklı disiplinlerde yorumlayarak yaratıcı ürünler oluşturabilir. Ayrıca, öğrenci edindiği bilgileri duygusal süzgeçten geçirerek kendine göre daha anlamlı hale getirebilir. Timuçin'e (2005) göre, ünlü Moliere'nin yaratıcılığı inatçı bir gözlem tutkusundan beslenmekteydi. Nitekim gözlenen nesneleri algılamayla başlayan süreç yerini ürün vermeye ve bu üründen mutluluk duymaya bırakabilmektedir. Çocukların duygusal gelişimlerini sağlıklı biçimde sürdürmeleri gözlem yaparak simge yüklü nesnelerin anlamını çözmelerinde yardımcı olabilir ve ders bilgilerini anlamlandırmalarını destekleyebilir. Bu bağlamda, Timuçin'e (2005) göre de aslında nesneleri estetikleştiren bireylerin bakış açılarıdır. Eğer öğrenciler küçük yaşta estetiği, güzelliği keşfedemez ve kendi beğenilerini fark etmezlerse çevredeki nesneleri gözlemlemeyi, yaratıcı düşünmeyi, değerlendirme yapmayı, kendilerini tanımayı da öğrenemeyebilirler ve yine sadece verilen bilgileri öğrenerek monoton bir süreç içinde ilerlerler.

Mevcut eğitim programlarımızda öğrencilere kazandırılmaya çalışılan becerilerden biri de yaratıcılıktır. Yaratıcılık, yeni bir şey üretme ya da hayal etme yeteneği (Harris, 1998); daha önce aralarında ilişki kurulmamış nesneler ya da düşünceler arasında ilişki kurulması (Rawlinson, 1995); bilinen şeylerden yepyeni bir şeyler çıkarmak, özgün bir senteze varmak, sorunlara yeni çözüm yolları bulmaktır (San, 2003). Yaratıcılık yalın tanımlara sığmayan ve karmaşık bir süreç olmasına rağmen, tüm bilişsel ve duyuşsal etkinliklerin içinde yer almaktadır (Karabulut Temel, 2018). Uzun zaman diliminde gelişen bir yetenek olan yaratıcılık, Haladyna'ya (1997) göre estetik ve bilimsel yaratıcılık olarak ikiye ayrılmaktadır. Bilimsel yaratıcılıkta bireyden bilimsel doğrularla çalışmayan ve işlevsel olan özgün ve eşsiz bir ürün ya da düşünce ortaya koyması beklenmektedir. Estetik yaratıcılıkta da bireyden eşsiz ve benzersiz bir ürün ortaya konması beklenir, ancak bu ürünün bilimsel doğrularla tamamen örtüşmesi gerekmez. Estetik yaratıcılık yoluyla ortaya konulan ürünün çekici olması, göze hoş görünmesi, bir takım

duygu ve düşüncelere aracı olması beklenir (Kutlu, Doğan & Karakaya, 2009). Bu bağlamda yaratıcılık duyuşsal, devinışsel ve zihinsel alanların kesiştiği en üst düzeyde bir davranış olarak düşünülebilir (Sönmez, 1995). Her birey yaratıcılık yetisine sahiptir ve her bireyin yaratıcılık ve zekâsı geliştirilebilir (San, 2003). Estetik bu gelişimi doğrudan destekleyebilir. Çünkü estetik tüm dikkatimizi hislerimize verdiğimiz andır. O tamamen yoğun hislerden ve bilinçten gelir. Onda etkililik ve verimlilik kaygısı yoktur (Feeney & Moravcik, 1987). Bu kaygı içerisinde stres yaşamayan öğrenci, bazı kavramları daha rahat keşfetme, yaratıcılık becerisini geliştirme ve öğrenmeden zevk alma imkânı bulabilir. Diğer taraftan estetik eğitime dayalı program da eğitim ortamı da olabildiğince özgür olmalıdır; korku ve cezanın karşısında duran ortamlar yaratıcılığı destekleyici nitelik taşırlar. Sungur'a (1997) göre yaratıcılığın oluşması için zihni rahatlatmak önemlidir. Yaratıcılık, duygusal gelişimi ve estetik farkındalığı destekleyerek öğrencilerin öğrenmeden zevk almasını sağlamaktadır. Eğitim ortamlarında, yaratıcılığı geliştirmeye uygun koşulların oluşmasında öğretmenin yaklaşımı ve eğitim programı önem taşımaktadır (Yıldırım, 2016). Sönmez'e (1995) göre çocukların mantığına ters düşen bazı davranışları desteklenmeli, eğitim ortamında çok boyutlu düşünceleri için değişik ve zengin uyarıcılar kullanılmalıdır. Sınıf içinde estetik eğitime yönelik etkinlikler şüphesiz öğrencilerde estetik duyarlılığı geliştirerek yaratıcı ürünler ortaya koymalarını sağlayabilir.

Estetik yaratıcılıkta bilimsel dayanaklar şart olmadığından ilköğretim öğrencilerinin zihinsel gelişimine uygundur. Edward De Bono (1972), öğrencilerin bilgisinin ve deneyimlerinin sınırlı olmasından dolayı sorunların çözümünde pratik olmadıklarını, ancak burada önemli olanın çocuk beyninin bu kısıtlı malzemeyi kullanma biçimi olduğunu söylemektedir. De Bono'ya (1972) göre de öğrenciler eğitim hayatlarının ilk yıllarında çok yaratıcı düşünebilmelerine rağmen, öğrenim hayatları süresince bu yetenekleri zayıflamakta, bu sürecin sonunda ise daha da gerilemektedir. De Bono, bu sonucu hepsi de yükseköğrenim görmüş binlerce insanı içeren deneyler üzerinde temellendirmiştir. Eğitim, çocuk tasarımı canlı tutacak ve yaratıcılığa çevirecek şekilde planlanmalıdır. Fakat, eğitimimiz gerçekçilik bahanesiyle çocuğun hayal dünyasını daraltmaktadır (Karakuş, 2002). Okulun bireylerin yaratıcılıklarını zayıflattığı düşüncesine katılan Sergiovanni'e (1994) göre okul bürokrasisi çocuğun zamanını çalmaktadır. Çok küçük bir etkinlik için uzun süre beklemek gerekmektedir. Hâlbuki yaratıcılık öğrenilebilir, yaratıcı olabilmek için gereken yüreklilik ve en iyi fırsatı değerlendirme görüşü kazandırılabilir (Kirst & Diekmayer, 1978). Öğrencileri belli bir eğitime zorlamak, yeteneklerinin gelişmesini engellemektedir. Eğitimin beynin sadece sol yarım küresine seslenen ve bu nedenle duygu dünyasını ihmal eden yapısı değiştirilmelidir. İlköğretim programları, öğrencilerin problem çözme, analiz, sentez, eleştiri ve yorum yapma gibi üst düzey zihinsel beceriler kazandırmak üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu zihinsel beceriler düşünmeye yönlendirmekte; ancak öğrenmede duyguların önemi için yetersiz kalmaktadır, ondan bağımsız işe koşulmaktadır. Hâlbuki öğrenmede duyguların yeri büyük öneme sahiptir. Duygular zihnin odaklanmasına ve öncelikleri belirlemesine yardımcı olarak öğrencilerin davranışlarını etkilemektedir (Jensen, 2006). Bu bağlamda, bu alana hitap eden konulardan sadece biri olan ancak büyük hisleri barındıran, beyin ve kalp arasında yol kuran estetik farkındalığı geliştirici uyarıcıların sunulduğu bir eğitim anlayışı benimsenmelidir.

Estetik hem sanatın hem de bilimin güzel yanıdır. Muhtemelen öğrencilerden çok azı sanatçı olacaktır, ancak bu çalışmada amaç estetik kriterler oluşturmak ve sanat eğitimi vermek değil, öğretmenlerin öğrencilerin duygu ve düşüncelerine yer vererek estetik beğenilerinin ve kriterlerinin farkında olmalarını sağlamaktır. Her çocuğun estetik değeri ve duyarlılığı farklıdır. Herkesin kişisel karakteri üst estetik duyarlılığa da izin vermeyebilir. Ancak, estetik duyarlılık sanattaki, bilimdeki ve daha fazla estetik ve hümanist çevre talebini oluşturabilen bireyler için eşit derecede önemlidir (Duffy, 1979). Belki de estetik eğitimi ve sanat eğitimi ayıran çizgi de budur. İlköğretimde estetik eğitimi zihinde var olan beğenin keşfine yardımcı olurken sanat eğitimi kuramsal bilgilerle var olana eklemeler yapmaktadır. Bu nedenle estetik, eğitimle edinilecek ayrı bir kuramsal bilgi olarak ele alınmamalı programın bir parçası olarak her bir temaya sızdırılmalıdır. Çünkü estetik duyarlılık öğrencinin kendini tanımasına, ilgilerini keşfetmesine ve bilişsel gelişimine önemli katkılar sağlayabilir. Kosinova'nın (2014) da belirttiği üzere estetik eğitimi, öğrencilerin güzelliği anlamalarını biçimlendirmekte ve güzel bir yaşamı meydana getirme arzusunu desteklemektedir. Öğrencinin bu aşamada estetik duygunun ve heyecanının

önemine dikkatini vermesi estetik farkındalığı da beraberinde getirecektir. Estetiği bilmekten ziyade, onu görmek, hissetmek gerekmektedir. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda, estetik eğitiminin okul öncesinden başlayarak ilköğretim ve daha üst öğretim programlarında yer alması önemli görülmelidir.

Doğanın harika bir düzeni, uyumu, estetiği vardır. Yaratıcılığı bilim ve teknikte, düşünsel, sanatsal ve kültürel alanda özgün ürünler vermede görüyoruz (Aslan, 2001; Karaçay, 2007; San, 2003; San, 1990). Dolayısıyla bireylerin tek yönlü değil, bilişsel, devinışsel ve duyuşsal yönleriyle bir bütün olarak ele alınıp yetiştirilmesi söz konusudur (San, 1990). Estetik her alanda ele alınabilecek bir kavramdır. Özellikle gerçek yaşama yönelik ve disiplinler arası bir bağlamı olan Sosyal Bilgilerde de yer alması önemlidir. Çünkü Sosyal Bilgilerin amacı içinde yaşadığı fiziksel ve sosyal çevreye duyarlı, kültürel ve evrensel bağlamlara ilişkin bilgi, beceri ve değer kazanmış bireyler yetiştirmektir. Bu nedenle, bilgi ağırlıklı olarak görülen Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilerin tutum ve becerileriyle de ilgilendiği düşünülmesi ve duyguların gelişimi konusunda estetik değerinin kazandırılmasına odaklanılmalıdır. 2017 eğitim-öğretim yılında uygulanan ve güncellenen Sosyal Bilgiler öğretim programlarında da bilgi, beceri ve değer boyutlarıyla öğrencilerin gelişimlerinin desteklenmesi beklenmektedir. Bu programların beceri ve değer boyutları incelendiğinde ise estetik değerine ve yenilikçi düşünme (yaratıcılık) becerisine yer verildiği görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin sadece bilişsel süreçler üzerinde yoğunlaşması bu dersin sıkıcı olmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan, estetiğin bu ders içerisinde yer alması hem dersin farklı bağlamlara yoğunlaşmasını sağlayacak, hem de sürece zenginlik katarak dersi sıkıcılıktan kurtaracaktır. Ancak, estetiğin özellikle görsel sanatlar alanıyla daha ilgili olduğu algısı öğretmen ve öğrencilerin Sosyal Bilgiler öğretim programlarında bu kavrama yönelik duyarlılıklarını olumsuz etkilemektedir.

İlgili alanyazın tarandığında, Sosyal Bilgilerde estetik değerine ilişkin öğrenci algılarının (Kılcan & Akbaba, 2014); estetik yaratıcılığa ilişkin öğretmen görüşlerinin (Karakuş, Gürkan, Doğan & Çapar, 2011); değerler bağlamında öğretmen görüşlerinin (Baysal, 2013; Memişoğlu, 2017), kitaplardaki (ders, temel eserler vb.) estetik içeriğinin (Aktan & Kılıç, 2015; Kuş, Merey & Karatekin, 2013), program analizinin (Tonga & Uslu, 2015) yapıldığı çalışmalara rastlanmıştır. 2005 yılında Milli Eğitim Bakanlığı programlarında eğitim bakış açısını değiştirerek kökten bir yenilik yapmıştır. 2005 Sosyal Bilgiler programı incelendiğinde sarmal bir içerik düzenlemesine gidildiği, değerler boyutunda da estetik kavramına yer verildiği görülmektedir (Kıroğlu, 2011). 2012 yılında ise eğitim kademeleri 4+4+4 sistemine göre yeniden yapılandırılmış ve ilköğretim ilk dört yılı kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Bu nedenle beşinci sınıf düzeyi artık ortaokul eğitim kademesine bağlanmıştır. Şu an uygulanmakta olan ve 2018 yılında da uygulanacak ilköğretim Sosyal Bilgiler öğretim programı incelendiğinde de değerler boyutunda estetik vurgusunun yer aldığını görmek mümkündür. Ancak, öğretim programlarında 2005 yılından bugüne estetik değer vurgusu yapılmasına rağmen hem estetiğin hem estetik yaratıcılığın araştırma bağlamında da ele alınmadığı dikkat çekmektedir.

Öğretmenlerin estetik değerinin farkında olup olmadığı, ayrıca disiplinler arası bir alan olan Sosyal Bilgiler dersinde estetik değerini kazandırmak için uygulama yapıp yapmadıkları incelenmemiştir. Karakuş, Gürkan, Doğan ve Çapar (2011) Sosyal Bilgiler dersinde estetik yaratıcılık bağlamında ilköğretim dördüncü sınıf ve beşinci sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin incelendiği bir çalışma yürütmüşlerdir. Bu araştırmada da hem eğitim kademesindeki sınıf düzeylerinin değişmesi hem de programların sık güncellenmesi ve öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinin zenginleşmesi düşüncesiyle mevcut durumun ortaya çıkartılması yoluna gidilmiştir. Bu nedenle, araştırmada güncellenen Sosyal Bilgiler programı çerçevesinde öncelikle ilköğretim dördüncü sınıf öğretmenlerinin estetik ve estetik yaratıcılık boyutunun ele alınmasına yönelik görüşlerine cevap aranmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenoloji desenine göre incelenmiştir. Olgu bilim olarak adlandırılan fenomenoloji olayların varlığını inceleme ve tanımlama yöntemidir (Baş & Akturan, 2017). Fenomenoloji, deneyimin anlamı veya doğası hakkında derinlemesine bir anlayışın kazanılmasını amaçlar ve deneyimin nasıl bilinçliliğe dönüştürdüğüne vurgu yapar (Merriam, 2013, 24; Patton, 2014,

104). Bu araştırmada da öncelikle öğretmenlerin estetik kavramına yönelik algılarının ve estetik yaratıcılık eğitiminin gerekliliğine yönelik inançlarının görüşme yoluyla ortaya çıkartılmasına odaklanılmıştır. Bununla birlikte, Sosyal Bilgiler programında estetik eğitime yer verilmesi, öğretmen uygulamaları ve eğitimin öğrenciye katkılarının belirlenmesi sağlanmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 bahar yarıyılında Adana ve Hatay merkez ilçelerinde bulunan alt, orta ve üst ekonomik düzeydeki beş devlet okulunda görev yapan dördüncü sınıf öğretmenleri oluşturmuştur. Görüşme yapılan okullarda, öncelikli olarak okul idarecileri araştırmanın konusu ve görüşmenin ortalama ne kadar süreceği hakkında bilgilendirilmiş ve onlardan gerekli izinler alınmıştır. Bir sonraki aşamada, araştırmaya katılmak isteyen öğretmenler tespit edilmiş ve öğretmenlere araştırmanın konusu, ortalama ne kadar süreceği hakkında bilgiler de sunulmuştur. Bu durumda, araştırma için öğretmenlerin gönüllü katılmaları esas alınmıştır ve çalışma grubunu amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle seçilen 8 dördüncü sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Bu öğretmenlerin 3'ü *alt*, 2'si *orta* ve 3 tanesi *üst sosyo ekonomik düzeydeki* okullarda görev yapmaktadırlar. *Mesleki kıdemleri* 5 ile 35 yıl aralığında olan ve *okuldaki görev süreleri* 4 ile 15 yıl aralığında değişim gösteren sınıf öğretmenlerinin 5'i *kadın*, 3'ü *erkektir*.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, nitel veri toplama tekniklerinden görüşme kullanılarak derinlemesine bilgi toplanmıştır. Görüşme, sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir ve zihinden neler geçtiğini açığa çıkarmak için yapılmaktadır (Karasar, 2006, 165; Patton, 2014, 341). Stewart ve Cash'a (1985) göre de görüşme, ciddi bir amaca ulaşmak için önceden belirlenen sorunların sorulması ve yanıtların alınmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2016, 129). Görüşme, açık uçlu sorulardan oluşan ve araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu yapılmıştır. Görüşme formu hazırlanmadan önce ilkökul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programı gözden geçirilmiş sonra literatür taranmıştır. Görüşme formunda programların gözden geçirilmesi ve yapılan literatür taramasından yola çıkılarak "*algılar, öğretmen estetik eğitim durumu, estetik ve bilimsel yaratıcılık, etkili disiplinler, Sosyal Bilgilerde estetik, öğretmen uygulamaları, öğrenciye katkıları, sorunlar ve öneriler*" şeklinde düzenlenen kategoriler bağlamında 8 adet soru yer almıştır. Öncelikle, üst düzey bir okulda görev yapan üç sınıf öğretmeniyle pilot görüşme yapılmıştır. Görüşme formu uygulanabilirlik açısından incelenmiş ve 8 soru araştırmacılar tarafından anlaşılabilirlik bağlamında düzenlenmiştir. Pilot görüşme sonrasında asıl uygulama için soru sayısında bir değişiklik olmamış sadece dil bağlamında düzeltmeye gidilmiştir. Örneğin "*Sizce estetik nedir, ne anlama gelmektedir?*" sorusu "*Sizce estetik nedir? Estetik kelimesi size neler çağrıştırıyor?*" şeklinde düzeltilmiştir. Bu bağlamda sınıf öğretmenlerine,

1. Sizce estetik nedir? Estetik kelimesi size neler çağrıştırıyor?
2. Estetik eğitimi üzerine herhangi bir hizmet içi eğitim aldınız mı? Aldıysanız, bu eğitim(ler) hakkında bilgi verir misiniz?
3. Sizin için estetik yaratıcılık mı yoksa bilimsel yaratıcılık mı önceliklidir?
4. Estetik farkındalık yaratmanın hangi alanlarda (derslerde) daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?
5. Sizce, Sosyal Bilgiler dersinde estetik bakış açısı kazandırılabilir mi? Sosyal Bilgiler dersindeki ünite ve temalar estetik eğitime uygun mu?
6. Öğrencilerinize estetik bakış açısı kazandırmak için çalışmalar yapıyor musunuz? İlgili bir etkinliği anlatır mısınız?
7. Estetik bakış açısının öğrencilere katkıları nelerdir?
8. Sosyal Bilgiler dersinde estetik eğitime yönelik yaşanan sorunlar ve bu durumlara yönelik önerileriniz nelerdir?

Verilerin Toplanması

Görüşmeler, araştırmaya dâhil olan öğretmenlerle uygun zaman dilimlerinde, okul öğretmenler odasında 2018 Mart ve Nisan ayları süresince yapılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler minimum 45 dakika sürmüştür. Öğretmenleri konuşmaya teşvik etmek amacıyla aktif dinleme tepkilerinin verilmesine dikkat edilmiştir ve araştırmacıların yönlendirmeleri olmadan cevaplar alınmaya çalışılmıştır. Öğretmenlerin görüşleri kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir. Öğretmenlerin araştırma sorularını cevaplarken yer yer ilkökul Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz ve ders kitaplarını kontrol ettikleri görülmüştür. Veriler toplandıktan sonra bilgisayara aktarılmış; 45 sayfalık metin elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Öncelikle, araştırmacılar verileri kodlamaya başlamadan önce metni bir kez okumuştur. Araştırmacılar her soruya yönelik cevapları tekrar gözden geçirmiş ve sırasıyla olası kodları seçici kodlama yoluyla ilgili metnin sağ ve sol tarafına yazmıştır. Araştırmacılar bir sonraki aşamada ilişkili kodları içeren ana temalar üzerinde düşünmüş ve liste şeklinde not almıştır. Temaların liste şeklinde yazılması, araştırmacılara birbirine benzeyen ve birbirinden ayrılan kodlamaları bir bütün olarak görme fırsatı vermiştir. Bu aşamada, hangi kodlamaların hangi temaların kapsamına alınacağını kesin kararı verilmiştir. Araştırmacılar, bu kodları ve ilgili temaları alanında uzman bir araştırmacıya göstermiş ve kodlayıcı güvenilirliği Miles & Huberman'ın (1994, 64) önerdiği; $P(Uzlaşma\ Yüzdesi\%) = [Na(Görüş\ Birliği) / Na(Görüş\ Birliği) + Nd(Görüş\ Ayrılığı)] \times 100$ güvenilirlik formülüyle hesaplanmış ve % 92.00 sonucuna ulaşılmıştır. Uzman araştırmacı, kodları ve ilgili temaları incelemiş ve bir takım değişiklik önerisi getirmiştir. Kodlamalar ve temalar, araştırmacılar hem fikir oluncaya kadar sürmüştür. Böylece, araştırmacıların aynı verilerin analizine ilişkin görüşleri alınmış ve her bir araştırmacının yanlılığı giderilmeye çalışılarak verilere ilişkin kodlamaların ve temaların geçerlik ve iç güvenilirliği sağlanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bu temalar ve yapılan kodlamalar başlıklar şeklinde sunulmuştur. Görüşme verilerini raporlaştırırken, öğretmenlerin temel yargılarını olduğu gibi gösterebilmek için doğrudan alıntılar kullanılmıştır. Öğretmenlerin araştırma konusu ile ilgili görüşlerini aktarırken “Ö” harfi kullanılmış ve alıntı sonlarına öğretmenlere verilen numaralar (Örnek olarak (Ö2), (Ö8)) şeklinde gösterilmiştir.

Bulgular

Bu araştırmada, Sosyal Bilgiler programında estetik ve estetik yaratıcılığın ne düzeyde yer aldığının belirlenmesi amacıyla öğretmenlerin konuya yönelik algılarının **derinlemesine** tespit edilmesi yoluna gidilmiştir. Ortaya çıkan temalar Şekil 1’de sıralanmış ve bulgular bu doğrultuda sunulmuştur. Her bir temaya ait kodlar ve algılarına yönelik alıntılar detaylı olarak ele alınmıştır.

Estetik Kavram Algısı

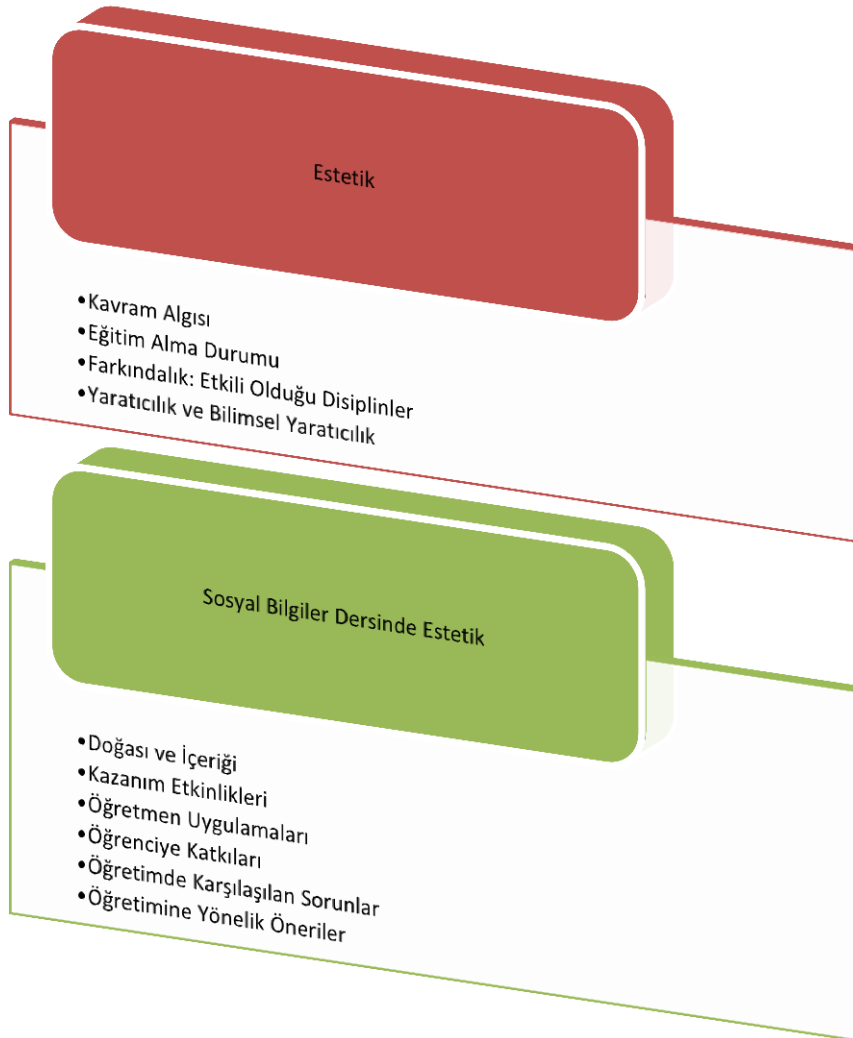
Öğretmenlerin estetik kavramının tanımına ve kendilerinde çağrıştırdığı anlamlara yönelik görüşleri incelenmiştir ve ilgili kavrama yüklenen anlamların birbirinden farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler için estetik kavramı “iç ve dış uyum, çevreye uyum, sınıf içi uyum, renklerin uyumu, düzen ve ton” şeklinde *uyum, düzen ve ton*; “dış güzellik, düşüncede güzellik, duyguda güzellik, doğal güzellik, ruhta güzellik, bedensel güzellik, güzel olmama” şeklinde *güzelliğin varlığı veya yokluğu*; “gösterimler, simge, şekil, görsel sunu” şeklinde *gözle görülen durumlar*; “mutluluk, duygu katma, zevk alma, konunun duygusunu fark etme, göze ve kulağa hoş gelme, yapabileceğine inanma, beyne hitap etme, empatik düşünme, merak etme, sanata yöneltme, sevginin yansıması, ilgide çekicilik” şeklinde *duyuşsal olarak olumlu etki* anlamlarını ifade ettiği görülmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin estetik kavramına “tavır, jest ve mimikler” şeklinde *devinimsel davranış*; “fikir yansıma, sözler, şiirsel ifade” şeklinde *sözel anlatım*; “tıbbi müdahale, duygu değiştirme” olarak *değişme*; “kişiye göre değişme, kapsamlı olma” şeklinde *kavramın doğası* ve “bütünlük, ayrıntılı bakma” biçiminde *detay*; “sanatsal yaratıcılık, güzelliğin birleşimi” şeklinde *sentez* gibi temalar kapsamında anlamlar yükledikleri tespit edilmiştir. Estetik kavramına yönelik bahsedilen temalara ve kodlara ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir:

“Estetik göze hoş gelen, kişiye göre değişen, uyumlu olan. Çünkü herkesin estetiği de farklıdır. Kimi eşyaların düzeni, kimi renk uyumu, kimi temizlik de estetik arar...Açık uçlu bir soru. Anlatmak da zorlanabilirim” (Ö3).

“Göze hoş gelen belli bir şekle sahip olan her şey...İnsanların gözüne hoş gelen, ona baktığında birçok duygularının değişmesidir. Estetik sadece güzel anlamında kullanılmaz. Bazen güzel olmayan bir şey de estetik olarak kullanılabilir...” (Ö4).

“Estetik bence görsel bir sunumdur. Görselliktir...” (Ö5).

“Estetik her yönden daha ayrıntılı bakabilmek, daha ince bakabilmek, her ne olursa olsun....en ince ayrıntıyı görmek” (Ö8).

Şekil 1. Görüşme bulguları.

Estetik Konusunda Eğitim Alma Durumu

Araştırmada, öğretmenlerin estetik konusunda eğitim alıp almadıkları da sorgulanmış ve elde edilen veriler incelenmiştir. Bulgulara bakıldığında, öğretmenlerin bu konuda üç farklı görüş belirttikleri görülmüştür. Bu görüşler, öğretmenlerin estetik konusuna ilgi duydukları ama bir eğitim almadıkları, konuya ilgi duymayıp özel bir eğitim almadıkları ve bu konuda özel eğitim aldıkları şeklindedir. Öğretmenlerin bu durumla ilgili görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Yoo, almadım. Ama ben lisans bitirmeye girmiştim. O zaman çok uğraştım. Tek tek kitaplar okudum. Çok gezdim...” (Ö2).

“Hayır, almadım. Daha çok okuduğum kitaplardan, görsel sanatlardaki ifadelerden...” (Ö4).

“Özel bir eğitim almadım amaöğretmen okulunda bir cam mozaik yaptım. Benden sonra ne kadar arkadaşım orda okuduysa girişte panoda sergileniyormuş, güzel bir eserd...” (Ö7).

“Hayır hiçbir eğitim almadık. Sadece eğitim fakültesinde resim dersi gördük o kadar...” (Ö8).

Estetik ve Bilimsel Yaratıcılık

Araştırmada, öğretmenlerin estetik mi yoksa bilimsel yaratıcılık mı daha öncelikli olduğuna yönelik görüşleri istenmiştir. Bu konuda, öğretmenler arasında estetik yaratıcılığın daha önce geldiğini belirten olduğu gibi bilimsel yaratıcılığın daha öncelikli olduğunu ifade eden de olmuştur. Estetik yaratıcılığın daha önemli olduğunu düşünen öğretmenler bu durumu “öğrenmenin kalıcılığını sağlama” ve “bilimsel yaratıcılığa ulaşmayı sağlama” şeklinde açıklamış; ayrıca “bilimsel yaratıcı uygulamalarının eksikliği, yaşam tarzı olması, toplumun kültürünü yansıtmaması” gibi faktörleri de neden olarak göstermişlerdir. Araştırmada, öğretmenler arasında toplum için bilimsel yaratıcılığın ön planda olduğunu savunanlar görülmüştür. Öğretmenlerden bilimsel yaratıcılığın daha önemli olduğunu düşünenler “bilginin önemli olması, başarının desteklenmesi, maddiyatın önemi” gibi nedenleri belirtmiştir. Ayrıca, hem estetik hem bilimsel yaratıcılığı bağlantılı ve önemli gören öğretmenlerin ayırım yapmadıkları da görülmüştür. Her ikisinin önemli olduğunu savunan bu öğretmenlerin “bilimsel çalışmanın temelinde estetik bir düşüncenin olması”, “konuya ve olaya göre” ve “bilimsel ürünlerin insan emeğine dayanması” gibi nedenleri savundukları tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında, bazı öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Toplumumuzda maalesef bilimsellik. Mühendis olmak istiyorlar vb. biraz maddiyata dayalı. Toplum olarak bazı şeyleri aşamadığımızdan kaynaklanıyor. Toplum yönlendiriyor...” (Ö1).

“Kişisel olarak estetik yaratıcılığı söyleyeceğim...Şimdi insanlar estetikten çok bilime mi yöneldi bilmiyorum. Ona daha çok ağırlık veriliyor. Çünkü para kazanma hırsıyla estetik yön göz ardı edilebiliyor. Mesela atom icat edilmiş,...onun bu şekilde kullanılacağını bilse icat eder miydi. Yani o insanlığa iyilik olsun diye yapmış ama binlerce insanın ölmesine sebep olmuş. Benim kişiliğime uygun olan estetik iken topluma uygun olan bilimsellik olacak.” (Ö3).

“...Şu an kayıt cihazımız önümüzde bilimsel çalışma sonucu bulunmuş. Ama siz iki ay sonra bunun yeni modeli çıktığında siz bunu atabiliyorsunuz. Daha çabuk unutulabiliyor onlar. Ama estetik olan şeyler daha kalıcı. Daha uzun süre kalıyor ve toplumun kültürünü yansıtıyor. Bu kültürü bir sonraki kuşağa aktarabiliyorsunuz onlara...” (Ö7).

Estetik Farkındalık: Etkili Olduğu Disiplinler

Öğretmenler, estetik farkındalık yaratmanın farklı derslerde etkili olabileceğine yönelik görüşler ifade etmişlerdir. Öğretmenler arasında “temaların birbirleriyle bağlantılı olması, estetiğin kazandırılma ön şartı, derslere göre sınıflamadan hoşlanılmaması” durumlarından dolayı tüm derslerde etkili olabileceğine inananlar olduğu gibi; “insanla ilişkili bir ders olması, toplumla ilgili bir ders olması, Dünya’daki güzellikleri fark etmeyi sağlaması, duygu yüklü anlatıma müsait olması” gibi nedenlerden dolayı Sosyal Bilgilerde kullanılabilir görenler; “kendini ifade etmeyi sağlaması, kendine güveni artırması, drama, canlandırma yapma, konuşmayı sağlaması” gibi durumlardan ötürü de Türkçe dersinde kullanılabilir olduğuna inananlar yer almaktadır. Ayrıca, bu öğretmenlerden “örüntü kurmayı desteklemesi ve sistemli düşünmeyi sağlaması” açılarından da matematik dersinde kullanılabilir olduğuna inanan; “esnek hareketler yapılmasına imkan veren ve grup çalışmalarında doğru davranmayı sağlaması” gibi nedenlerden dolayı da beden eğitimi dersinde kullanılabilir olduğuna inananlar görülmektedir. Bu bulgulara ek olarak, “doğaları gereği” görsel sanatlar (resim) ve iş teknik derslerinin daha müsait görüldüğü sonucuna da ulaşılmaktadır. Hayat bilgisi, fen ve teknoloji, trafik ve müzik derslerinde estetik farkındalık kazandırılmasının mümkün olabileceği düşünülmektedir. Öğretmenlerin

estetik farkındalığın hangi disiplinlerde daha etkili olduğuna ilişkin görüşlerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

“Türkçe, müzik, resim, sanatsal, fen ve matematikte de kullanılabilir. Matematiği sevdirmek için. Bir problem güzel bir ifadeyle yazılabilir, bir havuzun etrafında çiçek varmış gibi ifadeler kullanılabilir” (Ö1).

“...Matematik de olabilir. Çünkü matematik sistemli düşünme gerektirir. Yani bu sistemlerin içinde farklı sistemlerin de olduğunu farklı basamaklarla oraya ulaşabileceğini, farklı yollarla, çok daha farklı bakış açısını geliştirebilecekler. Fen bilgisi de olabilir. Bir deney sırasında... Anlattığınız her konuya estetik katılabilir” (Ö3).

“Sosyal Bilgiler de olabilir. Çünkü bu derste toplumu işliyoruz. Türkçede olabilir. Konuşma üzerine olabilir. Güzel ve çirkin konuşmanın farkı sezdirilebilir...” (Ö5).

Sosyal Bilgilerde Estetik: Dersin Doğası ve İçeriği

Araştırmanın bir başka alt amacı doğrultusunda yöneltilen “Sosyal Bilgiler dersinde estetik bakış açısı kazandırılabilir mi? Sosyal Bilgiler dersindeki ünite ve temalar estetik eğitime uygun mu?” sorusuna öğretmenler arasında Sosyal Bilgiler dersinin estetik bakış açısı kazandırmaya uygun olduğunu ve programda olmasının gereğini ifade edenler olduğu gibi Sosyal Bilgiler dersiyle estetik bakış açısı kazandırılmayacağını da düşünenler yer almaktadır. Ayrıca, öğretmenlerden bu konuyu daha önce hiç düşünmediğini ifade eden de görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde estetik bakış açısının kazandırılabilirliğini belirten öğretmenler haklar, üretim, bölgeler, geçmişte yaşanmış olaylar, Atatürk İnkılapları, yurdumuzun doğal turistik yerleri, çevre konuları, tarihi eserler, güzel sanatlar, gelenek ve görenekler, el sanatları, kültürümüz konularının daha uygun olduğunu düşünmektedirler. Öğretmenlerin bu araştırma sorusuna yönelik görüşlerinden alıntılar şu şekildedir:

“Hiç düşünmedim ama...Hımm..Mesela hangi konularda? Mesela tarihi eserler olarak düşünürsen olabilir, güzel sanatlar olarak olabilir, sanatkarların mesela Mimar Sinan’ı ele alacak olursak yaptıklarından falan yola çıkılabilir. Başka da? Gelenek göreneklerimiz içerisindeki estetiği ele alabiliriz, el sanatlarımız üzerinden ele alabiliriz...Şimdiki temalarımızda güzel sanatlar, gelenek göreneklerimiz, ondan sonra tarihi eserler...Şimdiki temalarda çok var, çok uygun buna” (Ö1).

“Tabii kazandırılır. Bir konu anlatırken..Hımm...Kültürü harmanlayarak olur. Çocuklar geçmiş, yaşantıları araştırır. Türküleri söylerken, neymiş bu çayda çıra mesela...Konusunu anlatırım çocuk onun kaynağını unutmaz. O yaşamın insana etkisidir...Bir Doğu Anadolu’daki kıyafetlerle buradakilerin kumaşı, dokusu bile farklı. Yaşamı oradaki bakış açısına göre ayarlayacaksınız. Karadeniz’in suyu da hareketli, kıyafetleri de, doğası hareketli, insanı hareketli. Genellikle çok renkli ve çok hoş. O doğadan alıyor o çizgileri...Her şey kültürü yansıtıyor” (Ö2).

“Genelde bilgi ağırlıklı, çocuğun bilgisini ön planda tutacak etkinlerimiz var bizim. Estetik ile ilgili bir etkinliğimiz yok. Yakın çevresini tanımasını, dünyayı algılamasını sağlıyor ama estetik anlamda bir bakış açısı kazandırdığını programın düşünmüyorum...” (Ö3).

“Maalesef Sosyal Bilgiler dersinde kazandıramıyoruz çünkü müfredatta buna uygun konular çok az” (Ö4).

“...Sosyal Bilgiler dersinin her alanına bu konu yerleştirilebilir estetik davranışlar” (Ö7).

“Şimdi Sosyal Bilgiler dersi çok kapsamlı sanki başka bir ders altında olsa ağır mı gelir acaba? Sosyal Bilgilerin alanı o kadar geniş ki. Konularla ne kadar ilgili olur bilemiyorum...Tabii ki estetik bilgi kazandırılmalı...Sosyal Bilgiler dersinde nasıl olur bilemiyorum, yeterli olur mu, konularla nasıl ilişkilendirilir?...Bilemiyorum görsel sanatlar desek haftada bir saat ve yeterli süreye sahip değil. Belki çok güzel bir şekilde konularla ilişkilendirilirse olabilir” (Ö8).

Sosyal Bilgilerde Estetik: Program Kazanımları ve Etkinlikleri

Araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretim programı, öğretmen kılavuz kitabı ya da ders kitaplarındaki estetik eğitime yönelik kazanım ve etkinliklerin açık bir şekilde ifade edilip edilmediğine ilişkin öğretmen görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenler bu konuda, estetik ile ilgili kazanım ve

etkinliklerin açık olmaması, hissettirilmeye çalışılması, nicelik ve nitelik bakımından yetersiz olması gibi durumları ifade etmişlerdir. Ayrıca, öğretmenler programda bu işin kendilerine bırakıldığına ve duyuşsal alana ilişkin kazanımların azlığına da dikkat çekmişlerdir. Bu bulgulara ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir:

“Programda açık bir şekilde söylem yok. Sadece değer olarak geçmiş. Bir çevre ile ilgili bir konuda bile estetik var aslında. Yani ondan bahsediyoruz, estetik yönü vurgulamıyoruz. Konuştuğumuzda aslında bu konuya yer verdiğimin farkına vardım. Açık net değil” (Ö3).

“Kazanımlar, hayır hiç rastlamadım böyle kazanımlara. Onun yerine görsel sanatlarda rastladım. Sosyal Bilgiler...Geldiğim yere kadar görmedim. Bunlar programda yok. Uygun değil. Bir defa sınıfta bizim çalışmalarımız olmalı. Benim mahallem en güzel sokağı neresi gibi aradaki farkı konuşacağız. Okulumuzu estetik hale getireceğiz. Mesela duvarlar hiç estetik değil. Tamam, çocukları dışardan gelen tehlikelere karşı koruyoruz ama bir düşüncenin içine kapatıyoruz, hapishane gibi. Çocukların sanatsal gelişimi, duyguları açısından gelişimlerini engelliyor. Programın bu görüşleri değişmeli. Kendi resminizi yapın, kendi resminizi ifade edin, farklılıkları yapın, benzerlikleri yapın gibi etkinlikler yok. Program çok da öğrenci merkezli değil. Saç rengi nedir, göz rengi nedir? Bunun için Sosyal Bilgiler okumasına gerek yok... İkincisi geçmişimi öğreniyorum mesela bu da estetiğe uygun bir konu. Kültürel değerlerimiz var, filmlerimiz, el sanatlarımız, halılarımız var bunun dışında çömleklerimiz var. Ama çömlek atölyemiz yok... Çömlek nasıl yapılır? Eliyle kendisinin şekil vereceği estetik duyguyu ya da havayı geliştirecek bir atölye yok... ya da... Estetik için ne yapılabilir?...konu güzel ama uygun ortam yok. Ayrıca bu duyguyu verecek olan da Sosyal Bilgiler öğretmeni değil, bu kişinin uzmanıdır. Tabii ki her konu estetiğe uygun değil, örneğin savaş estetik bir konu değil. Savaşın heykelleştirilmesi, savaş sonrasında ortaya çıkan huzurun resmedilmesi gibi noktalar estetiğe yakın...Yaşadığımız yer ünitesi uygun ama bir kere yaşadığımız yerler estetik değil. Çöp yuvası...” (Ö4).

“Estetikle ilgili kazanımlarda açık bir ifade görmedim. Ama yorum yolu ile çocuklara ve öğretmene bırakmışlar. Ben orda geçersem o şekilde bazen olabilir. Ama açık bir şekilde göremiyorum...Konu olarak geçmiyor. Tamamen o konuya bizim hâkim olmamızla ilgili. Açık bir ifade yok. Bize bırakılmış” (Ö7).

Sosyal Bilgilerde Estetik: Öğretmen Uygulamaları

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerine estetik bakış açısı kazandırmak için neler yaptıklarına ilişkin bulgular incelenmiş ve bu bağlamda öğretmen uygulamalarında çeşitlilik yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin öğrencilerine estetik bakış açısı kazandırırken “resim yaptıрма, afiş hazırlama, canlandırma yaptıрма, tiyatro, fotoğraf sergileme, müzik dinleme, şiir yazma ve okuma, kompozisyon yazma, güzel yazı, doğaçlama yapma” gibi etkinlikleri kapsayan edebiyat ve sanata yönelik çalışmalar; “siz olsaydınız ne yapardınız, öykü okuma, hitap etme” gibi etkinlikleri kapsayan sözel ve empati ağırlıklı çalışmalar; “sınıf düzenini sağlama, defter düzenini sağlama, çanta düzenini sağlama, giyime dikkat etme” gibi etkinlikleri kapsayan düzenliliği sağlamaya yönelik çalışmalar; “temizliği (çevre, sınıf vb.) sağlama, ağaçların güzelliğine dikkat çekme, çevre yapılarına (kötü görüntülü, çarpık vb.) dikkat çekme” şeklindeki etkinliklerle de çevreye yönelik farkındalık artırma şeklinde uygulamalar ve “araştırma, yazıları ve resimleri hakkında düşünme ve eksiklikleri bulma” gibi uygulamalarla da farkındalık kazandırma gibi etkinlikler yaptıkları tespit edilmiştir. Diğer bulgular incelendiğinde öğretmenlerin estetik kavramına yönelik çalışmalara “konu geldiğinde yer verme, geçmiş kültüre ait unsurları inceleme, maddeye üç boyutlu bakma, diğer derslerle örüntü oluşturma” gibi etkinliklerle program doğrultusunda hareket ettikleri ve “süslemeler yapma” gibi çalışmalarla da belirli gün ve hafta odaklı etkinlikler yaptıkları tespit edilmiştir. Bu etkinliklere ilaveten öğretmenlerin “örnek olma, davranışlardaki estetiğe dikkat çekme, mimik ve hareket yapma” gibi örnek davranışlar üzerinde yoğunlaştıkları da ortaya çıkmıştır. Ayrıca, üç öğretmen de estetik bakış açısı kazandırmak için herhangi bir uygulama yapmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin estetik bakış açısı kazandırmak için yaptıkları etkinliklere ilişkin açıklamalarından bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Genelde bazı konularla ilgili canlandırma yaparlar, tiyatro yaparlar. Değerlendiririz. Kitap yazarlar... Ama mutlaka yazılarına resim yapıştırırlar. Resim bulamazlarsa kendileri yaparlar. Mutlaka görselleştirirler...” (Ö2).

“...Örneğin, bir maddeye üç boyutlu bakmasını sağlamak gibi....Türkçe’de bir şiirdeki estetik mesela bu şiir hoşunuza gitti mi. Sosyal olarak davranışlardaki estetik. Davranışlarımız nasıl değiştirirsek toplum içinde daha iyi yer alabiliriz gibi bunlar da davranışlardaki estetiklerdir...” (Ö3).

“Süslemeler yaptırıyoruz. Yazdıkları yazıların ve yaptıkları resim hakkında düşüncelerinizi soruyoruz. Olumsuz cevaplarda düzelmesi gereken noktaları onların bulmalarını istiyorum.” (Ö4).

“Yani konumuzla ilgili görseller buluyoruz, gösteriyoruz. Burası neresi falan....Klasik müzik dinletiyoruz...” (Ö5).

“...Sınıfı düzenliyoruz....Ben çantalarının düzenine de bakarım...Öğrencilere örnek olurum...çevreyle ilgili zaman zaman bahçe temizliği yapıyoruz. Çöpler çok kötü bir görüntü oluşturduğu, hoş olmadığı, çarpık yapılanma ile ilgili özellikle bizim şehrimizdeki şu an ki durum. Öğrenciler estetik ve estetik olmayan durumun farkındalar. Ama bu programda açık olarak yok. Benim önemseydiğim için öğrenciler farkında. Onlar da farkındalar” (Ö8).

Sosyal Bilgilerde Estetik: Öğrenciye Katkıları

Öğretmenlerin estetik bakış açısı kazandırmanın öğrencilere çeşitli katkılar sağlayacağına yönelik görüşleri incelenmiştir. Bu bağlamdaki bulgulara bakıldığında, öğretmenlerin estetik bakış açısının öğrencilere çok yönlü katkı getirdiği yönünde görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin estetik bakış açısının öğrencilere “yeteneğinin farkına varma, kendini ifade edebilme, ufkunu geliştirme” gibi durumlarla kendini tanıma ve geliştirme; “çevreye uyum sağlama, çevreyi güzelleştirme, bütünü algılama, ayrıntılı bakma, güzel ortamları arama” şeklindeki durumlarla çevreye karşı duyarlılık kazanma; “bilgiyi günlük hayata yansıtma, derslerde başarı elde etme, kalıcı öğrenme, konuyu daha iyi kavrama, düzen kazanma (yazı, hayat vb.), okumaya yönlendirme” gibi durumlarla da akademik başarıda yükselme gibi açılardan katkı sağladığı görüşünde oldukları bulunmuştur. Ayrıca, öğrencilerin estetik bakış açısı kazanarak “yaşantısını düzenleme, duruş ve kalite kazanma, sıradanlıktan kurtulma, öz bakım becerisi kazanma, hayatının güzelleşmesi, beden dilini kullanma, sorunların azalması, teknolojiden faydalanma, davranışlarda düzelmeye” gibi durumlarla yaşam kalitesinde yükselme; “toplumda yer edinme, hoşgörülü olma, arkadaş ilişkilerini etkileme, aileye katkı sağlama, insanların iyi yönlerini görme, insanları etkileme, toplum içi sürtüşmelerin azalması, saygı duyma” gibi durumlarla toplumsal yaşam ve empati; “dikkatli ders dinleme, sınıf içi huzur” gibi durumlarla güdülenme; “hoşlanma, mutlu olma, zevk alma, güzel bakma, özgüven kazanma” şeklindeki durumlarla pozitif duyuşsal gelişim; “görselliğin farkına varma, görsel izlenim bırakma” gibi durumlarla da görselliği algılama açılarından gelişecekleri ifade edilmiştir. Öğretmenler fark ettikleri bu katkıları aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

“Hayatı güzelleşir. İnsana güzel bakar, bitkiye güzel bakar, kitaba güzel bakar. Sahip olmadıklarına güzel bakar. Hoş bakar” (Ö2).

“...Bir defa estetik bakış açısı sınıf içinde huzurlu bir ortam yaratır, insanların iyi yanlarını görebilmelerini sağlar, saygı duymalarını sağlar...Alay etmeyecek, boyu kilosuyla alay etmeyecek. İnsan olma duygularını geliştirecek...” (Ö4).

“Özellikle bulunduğu çevreye, topluma, ailesine bir uyum olur, daha da güzelleştirecektir. çevresini. Çocuk daha güzel ortamlarda bulunmak isteyecektir. Başka insanlar üzerinde de iyi bir izlenim bırakacaktır. Başka insanlar üzerinde de iyi bir izlenim bırakacaktır. Estetiğe önem veren birinin yaşam kalitesini arttıracak...” (Ö7).

Sosyal Bilgilerde Estetik: Eğitimde Karşılaşılan Sorunlar

Öğretmenlerin sınıf içinde estetikle ilgili uygulamaları engelleyen olası problemlerin kaynağına yönelik görüşleri incelenmiş ve bu bağlamda kaynakların çeşitlilik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sorunlar, “yetersiz hazırbulunluluk, ilgisizlik, dikkat dağılımı, yetersiz sorumluluk duygusu, otokontrol eksikliği” gibi öğrenci kaynaklı; “kültür farklılıkları” şeklinde birey ve toplum kaynaklı; “tek düzelik, olumsuz tutum, bilgi eksikliği” şeklinde öğretmen kaynaklı; “mekânın darlığı, düzensiz sıralar, kalabalık

mevcut, yetersiz kaynak, sınıfın işbirliği çalışmalarına müsaitliği, sınıfın ortak paylaşımı” şeklinde öğrenme ortamından kaynaklı; “bilgi merkezli konu ve etkinlikler, yetersiz süre, estetikle ilgili konuların eksikliği, her konunun estetiğe uygun olmaması, kitapların estetik olarak hazırlanmaması, içeriğin ayrıntılı olması, etkinliklerin öğrenciyi sürüklememesi, yerinde öğretim yapılmaması” şeklinde program kaynaklı sorunlar tespit edilmiştir. Ayrıca, öğretmenler sınıf içinde estetikle ilgili uygulamaları engelleyen olası problemlere “sınav sistemi” açısından değerlendirme sistemini; “aile ilgisizliği, bilgi eksikliği, yaşı, bilinçsizlik” gibi nedenlerle aileyi; “okul binasının estetik olmaması, okul yapılarının sanatsal ve duyuşsal gelişimi engellemesi” gibi nedenlerle okulun yapısını; “sokakların, caddelerin estetik olmaması” sebebiyle de çevreyi kaynak göstermişler ve “hayattaki öncelikler, toplumun yetersizliği, şehir hayatının olumsuzluğu” gibi başka problemleri de belirtmişlerdir. Aşağıda öğretmenlerin bu konudaki görüşlerine ilişkin bazı alıntılar yer almaktadır:

“...Öğretmen tek düze bir öğretmen olabilir, kalıplaşmış olabilir...” (Ö1).

“Hepimiz bir engeliz aslında. Öğretmen de problem. Eğitim almamış mesela öğretmen estetik bakış açısını kazandıracak etkinlik yapmıyor. Program çok yüklü, öğrenciler uygun değil, koşullar uygun değil, sınıflar uygun değil...” (Ö4).

“...Ben meslektaşlarım içinde bu konuyu önemsemeyecek biri olduğunu sanmıyorum. Çünkü hepimiz estetik olan bir şeyi gördüğümüzde davranış olsun, söz olsun, sanat eseri olsun hayranlıkla bakıyoruz. Yani bu konuya kimse sırtını dönüp gidemez. Bu konuya...” (Ö7).

“Şimdi eğer kazanım olarak verilmemişse ve öğretmene bu keşif bırakılırsa öğretmen keşfedecek mi ya da keşfetse bile süre ne kadar olacak... Zaman eksikliği koca bir kazanımı bir ders saatine sığdırmaya çalışıyoruz bir de estetik içeren etkinliğe ayrı bir vakit ayırmak gerekiyor yani iki üç ders saatine ihtiyaç var ve bir de ayrı planlama yapmak zor olacak” (Ö8).

Sosyal Bilgilerde Estetik: Öğretim Önerileri

Öğretmenler, Sosyal Bilgiler programında estetik eğitime yönelik çeşitli boyutlarda öneriler getirmişlerdir. Bu bulgular incelendiğinde, öğretmenler Sosyal Bilgiler programında estetik eğitime yönelik “kazanım sürelerinin iyileştirilmesi, etkinlik (alternatif, yol gösterici, öğrenci bakış açısına dayanan vb.) hazırlanması, estetik kavramının temalara dağıtılması, ünitelerde ilişkilendirme yapılması, serbest zaman dersinin kullanılması, örnek kazanımların hazırlanması, farklı tekniklerin geliştirilmesi, konuların arttırılması, videodan yararlanılması, broşür hazırlanması, farklı ödevlerin verilmesi, geribildirim verilmesi, öğrencinin merkeze alınması, köşe düzenlenmesi, çalışma ortamlarının sağlanması (aile, sınıf vb.)” şeklinde programın öğelerine ilişkin öneriler getirmişlerdir. Öğretmenler, “hizmet içi eğitim ve seminer verilmesi (aile, yönetici, program hazırlama ve karar grubu, siyasi, öğretmen vb.)” şeklinde öneriler getirerek eğitim talebine vurgu yapmışlardır. Öğretmenler, programın hazırlanma sürecine ilişkin “programı uzmanların planlanması, alanında uzmanların estetik kavramını anlatması, yöreselleştirilmiş programın hazırlanması, hoşla gidenden yola çıkılması, okulla sınırlandırılmayan eğitim olması, bilgi ve estetiğin iç içe girmesi, estetiğin tüm derslerde olması, kültürel yapıya uygun olması, öğretmenlerin inisiyatifine bırakılması, öğrenciyi sanata yönlendirmesi, yeteneklere değer verilmesi” şeklinde öneriler de getirmişlerdir. Ayrıca, öğretmenlerin algılarda değişim gereksinimi ve “kaynak kitapların fiyatının düşürülmesi, öğretmen yetiştiren kurumların önemsenmesi, gezi, gözlem için izin sorunlarının azalması” gibi diğer önerilerde bulundukları görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri arasından seçilen bazı alıntılar aşağıdaki gibidir:

“Daha çok bilgiye değil de yeteneklerini ön plana çıkaran sanata yönlendiren konulara yer verilebilir” (Ö1).

“...Değişik teknikler düşünülebilir. Bu konuyu daha önce düşünmediğim için başka bir şey aklıma gelmiyor şu an....kendinin bir şeyler katabileceği çalışma örnekleri oluşturulabilir. Kendisinin de bakış açısı girmiş olur...somutlaştırmak oluyor. Bu benim yaptığım ürünün semeri, işte elimde tutuyorum bu benim çorbam diyecektir ve içindekini de sevecektir. Dışındakini de sevecektir. Aa sen de benim çorbamda olabildirdin diyecek ve farklı bir bakış açısı kazanacaktır” (Ö3).

“Öğretmen eğitilmeli, yöneticiler, program yapımcıları, üst yöneticiler, karar kılıcılar, siyasiler, bakanlıklar, sorumluluk sahibi kişiler. Öncelikle onların bu bakış açısını kazanmaları gerekir...Önce zihniyetin değişmesi gerekir. Veli eğitimi de gerekli...Müfredatlarımız da engel...Ortamların da uygun hale getirilmesi gerekir” (Ö4).

“...Kitapların öğrenciyi alıp götürecek şekilde düzenlenmesini istiyorum...Öğretmenlere bol bol seminer yapılmalı, beslenmeli öğretmenler” (Ö5).

“...Sosyal ve sözel derslerde sözler havada kalıyor, çocuğun bilincine seviyesine indirgemek gerekiyor. Bu nedenle hem duyuşsal anlatmak gerekiyor hem bilişsel” (Ö6).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Estetik duyuşsal alanın bütün genişliğini değil, özellikle güzel olan kısmını incelemekle uğraşır. Bu nedenle, bazen estetik kelimesi yerine güzellik bilimi veya felsefesi kavramları da önerilmiştir. Ancak daha sonra, estetiğin temel değerinin sadece güzellik olarak sınırlandırılmasına karşı çıkanlar olmuştur. Kant, Shiller ve Wittgenstein’a göre yüce, trajik, komik, zarif, ilginç, naif, çekici ve hatta çirkinlik bile estetiğin inceleyeceği değerler içine girebilir (Ergün, tarihsiz). Bu çalışmada da öğretmenlerin estetik kavramına farklı anlamlar yükledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Estetiğe ilişkin tek bir tanımdan söz etmek zor olduğundan, estetik kavramının çeşitli şekillerde algılanması doğaldır. Ayrıca, öğretmenler arasında estetiğe yönelik duygular ve eğitim alma açısından da farklı durumlar söz konusudur. Bir taraftan estetik konusuna ilgi duyup, bu konuda eğitim alan öğretmenler söz konusuysa, diğer taraftan ilgisiz öğretmenlerin olduğu da görülmektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin estetik kavramını farklı şekillerde yorumlamaları hem kavramın doğasıyla hem de öğretmenlerin deneyimlerinin yeterli durumuyla açıklanabilir.

Karaçay’ın (2007) da belirttiği üzere, doğanın harika bir düzeni, uyumu, estetiği vardır. Bilim bunun farkındadır. Estetik haz yargısı evrensel, ama mantıksal veya nesnel yolla açıklanabilen bir kavram değildir. Bilimsel çalışmaların sonunda ortaya çıkan ürün kadar bu süreçte bireyin yaşadıklarında da duygular vardır. Estetik, duyguların bilgisidir; hislerin yoğunlaşmasını gerektirir. Bu çalışmada da öğretmenler arasında estetik yaratıcılığın bilimsel yaratıcılıktan, bilimsel yaratıcılığın estetik yaratıcılıktan daha öncelikli olduğunu savunanlar olduğu gibi ikisi arasında ayırım yapamayanlar da gözlenmiştir. Yaratıcılık Dikici’ye (2001) göre, yüzyıllar boyunca olağanüstü insanlara özgü bir özellik olarak görülmüş ve daha çok güzel sanatlarda kullanılmıştır. Ancak, Aral’a (2004) göre yaratıcılık artık sadece sanatta değil bilimde de değer kazanmıştır. Bu bağlamda, öğretmenlerin yaratıcılığı estetik ve bilimde ya da her ikisinde önemli görüyor olmaları doğaldır. Ayrıca, bilimsellikte estetik boyutun gereksiniminin hissedilmesi estetik ve bilimsel yaratıcılığı öğretmenler için önemli kılabilir. Estetik bakış açısı bilimselliği de destekleyebilir. Sanat ile bilimin ortak bir yanı var mıdır? Bu soruya bir tek yanıt vermek gerekiyorsa, “yaratıcılık” denmelidir. Çizgilerin, renklerin, seslerin her birleşimine sanat denilmiyor, gözlemlerle ortaya çıkan her bilgiye de “bilim” denilmiyor. Tuvali eline alanın fırça darbelerinden çıkan her şey resim değildir. Kayığın suda batmadan yüzdüğü gerçeği, Arşimet doğmadan önce de biliniyordu. Vincent Van Goch’un “Zeytin ağaçları” tablosunu “sanat” yapan şey nedir? Arşimet kuralını “bilim” yapan şey nedir? Her ikisinde de ortak bir nitelik aranılır: Başkalarının yap(a)madığını yapmak, gör(e)mediğini görmek. Yaratıcılık budur. Sanatta ve bilimde bu aranılır. Çünkü yaratıcılık sanatın ve bilimin ortak ögesidir. Ancak, yaratıcılık tek başına ne sanatı ne de bilimi yaratabilir (Karaçay, 2007). Bilgisel yargılar, doğru-yanlış mantığına göre incelenebilecek objektif yargılardır. Oysa estetik yargılar subjektiftir ve doğru-yanlış mantığı ile değerlendirilemez. Daha doğrusu estetik bilimini, bir estetik yargılar mantığı olarak geliştirmişlerdir. Estetik yargılar, bilgiler gibi kavramlara değil insanların duygularına bağlıdır ve mantıksal kurallara bağlanamaz. O, insanların duyarlık, zihin ve hayal güçlerinin özgür ve uyumlu bir oyunu içinde ortaya çıkar (Ergün, tarihsiz). Yaratıcılık gibi estetik eğitimde disiplinler aracılığıyla taşınan bir güçtür ve tek bir alan için de sınırlandırılmaması gerekir. Estetiği bilmekten ziyade, onu görmek, hissetmek gerekmektedir. Estetik, sadece güzel sanatlarla ilgili veya rahatlama aracı olarak görülmemeli aynı zamanda öğrencilerin düzenli meşgul oldukları bir düşünme şekli olarak görülmelidir (Jacobs, 2009). Eisner (1985), insanların estetiği bir lüks olarak görebileceğini ve bunun da bir anlamda doğal olduğunu

ifade etmektedir. Estetik eğitimi, reddedilmekten çok programın ayrılmaz bir bileşeni olmalıdır. Estetik okuryazarlık, tüm öğrencilerde olması gereken bir beceridir. Fakat eğitim sistemimizde estetiğe yönelik programların eklenmesi mutlaka bazı sorunlar oluşturacaktır. Bu sorunlar, hem öğrencilerin bu konuyla ilgili önyargılarından hem de estetiğin değerlendirilmesinin zorluğundan kaynaklanmaktadır (Jacobs, 2009).

Öğrencilere estetik farkındalık kazandırma becerisi, doğası gereği sadece sanat derslerinin görevi olarak görülmemelidir. Tuna (2007) ülkemizde bugün, bireyin estetik eğitiminin daha çok ilk ve orta öğretimde yer alan görsel sanatlar dersleri ile sınırlı olduğuna yönelik eleştiri getirmiştir. Jacobs (2009), estetik gelişimi çeşitli disiplinler içerisinde ele alınması gerektiğini ifade etmiştir. Araştırmada, öğretmenler farklı derslerle estetik farkındalık kazandırmanın mümkün olacağına inandıklarını ifade ederek bu sınırlılığın dışına çıkmışlardır. Öğretmenler, estetiğin sadece görsel sanatlar ve iş teknik derslerinin alanı gibi görmemişler ayrıca Sosyal Bilgiler, Türkçe, beden eğitimi, fen ve teknoloji, trafik vb. alanlarla da ilişkisini ifade etmişlerdir. Dikici (2001) de, yaratıcılığın sadece güzel sanatları değil günlük yaşamın tüm alanlarını kapsadığını vurgulamıştır. Öğretmenlerin derslerde estetik eğitime yer vermeleri öncelikle onların olay, durum, nesne vb. şeylere estetik gözle bakmaları ve estetik yönü ders konularıyla nasıl bağlayabileceklerini bilmelerine bağlıdır. Bu durumda, öğretmenlerin estetiği yaşamın her alanında aranması gereken bir değer olduğunu fark ettiklerini söylemek mümkündür.

Akhan (2013), Sosyal Bilgiler dersinin ilköğretim düzeyindeki öğrencilere toplumun kültür öğelerinden biri olan sanatın ve estetik duyarlılığın kazandırılmasında yardımcı olan bir ders olduğunu ifade etmektedir. Uygulanmakta olan Sosyal Bilgiler öğretim programında estetik, kazandırılması gereken bir değer olarak yer almaktadır. Bu araştırmadan elde edilen bulgular, öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinin doğasının ve temalarının bu konuyu yansıtabileceğine inandıklarını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca araştırma, öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde estetik eğitime yönelik kazanım ve etkinliklerin açık bir şekilde ifade edilmediği görüşünde olduklarını, duyuşsal alana ilişkin amaçların azlığına dikkat çektiklerini ve programın estetik eğitiminin öğretmenlere bırakıldığını savunduklarını da ortaya çıkarmıştır. Araştırmadan elde edilen bir başka sonuç ise, öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde estetik bakış açısının kazandırılmasına yönelik olumlu ve olumsuz görüşlere sahip olmalarıdır. Özellikle, Sosyal Bilgiler dersinde kültüre ait öğeler, haklar, coğrafi öğeler, tarihi unsurlar, Atatürk İnkılapları'nın estetik bakış açısı kazandırmaya uygun olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla ortaya çıkan bu durumlar, Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan estetik değerinin özellikle kültür, çevre vb. odaklı konularda öğretmen görüşlerine göre uygulanabileceğini, programlarda estetik eğitime yönelik etkinliklerin daha açık bir şekilde belirtilmesi gerektiğini göstermiştir.

Estetik bakış açısı kazandırmada tek bir yol ve bu yola bağlı etkinlikle sınırlı kalınamayacağı görülmektedir. Bu etkinliklerin türü, sayısı vb. durumları öğretmenlerin öğretme sürecinde sahip oldukları fırsatlara ve konuya verdikleri öneme bağlı olarak değişebilir. Araştırma bulgularına bakıldığında da öğretmenlerin estetik eğitime yönelik uygulamalar yaptıkları tespit edilmiştir. Bu konular, sanata yönelik, düzenli olmaya yönelik, çevresel farkındalığı arttırmaya yönelik etkinlikler olarak çeşitlilik göstermektedir. Bu durumda, öğretmenlerin düzenledikleri ve uyguladıkları etkinliklerin literatürle ilişkili olduğu söylenebilir. Ayrıca, öğretim sürecinde estetik uygulamaları yapan öğretmenlerin bu çabaları programın değerler boyutunda yer alan estetiği görmeleriyle ve özellikle bu konularda çalışma yapıyor olmaları da estetiğin alanı olan güzelliği daha çok vurgulayabilmeleriyle açıklanabilir.

İnsan; zihnini, duyularını, duygularını kullandığı sürece vardır (Çellek, 2003). Schirrmacher'e (1988) göre, estetik eğitimi ile estetik algı ve beğenisi gelişecek olan çocuk, çevresindeki güzelliklerin farkına varır, harflerin, kelimelerin, sembollerin, şiirlerin, hikâyelerin ve diğer kültürlere sahip insanların değerlerini daha iyi kavrar. Ayrıca, iyi bir tasarımı değerlendirebilecek duruma gelir. Bunun sonucunda ise araç, giysi, mobilya seçiminden şehirlerin planlanmasına, çevre kirliliği problemlerine kadar pek çok alanda duyarlılığı artar. Estetik deneyimler geçiren çocuğun kavram gelişimi de artar (Tuna, 2007). 2016 MEB Ortaöğretim Güzel Sanatlar Lisesi Estetik Dersi Öğretim Programı'nda da öğrencilerin estetik eğitimiyle "estetik düşünme, eleştirel düşünme, yorumlama, Türkçe'yi doğru, etkili ve güzel kullanma, yaratıcı düşünme, araştırma, iletişim, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma, değişim ve sürekliliği

algılama, analitik düşünme, bireysel çalışma, iş birliği, analiz etme, estetik duyarlılık” şeklinde kazandırılması beklenen beceriler ifade edilmiştir. Özsoy ve Şahan’ın (2009) da belirttiği üzere estetik eğitimi ile öğrenciler başkalarının görüşleri üzerinde dikkatle üzerinde düşünerek ve dinleyerek öğrenirken, çocuklar dünyaya daha az dogmatik yaklaşabilmektedirler. Bu bağlamda araştırmaya katılan öğretmenler öğrencilere estetik bakış açısı kazandırmanın, onlara çeşitli yararlar sağlayacağına inanmaktadır. Öğretmenlere göre, estetik bakış açısıyla öğrencilere kendini tanıma, çevreye karşı duyarlılık kazanma, güdülenme, akademik başarı ve yaşam kalitelerini yükseltme gibi katkılar sağlanabilir. Öğretmenler öğrencilerin olay, durum, nesne vb. şeylerin estetik yönünü yakalamalarına yönelik duyuşsal alana hitaben hazırladığı çalışmalarla süreci desteklediklerinde öncelikle motivasyonu ve katılımı yüksek olumlu sınıf atmosferi yakalayabilir ve öğrencilere daha etkili, kalıcı öğrenme fırsatları sunabilirler.

Uygulanmakta olan programların yüzde yüz başarı yakalamasını beklemek oldukça iyimser bir yaklaşımdır. Bu nedenle, programların uygulanmasında çeşitli nedenlerden kaynaklanan bir takım sınırlılıklara rastlanabileceği ve sorunların yaşanabileceği olasıdır ve estetik uygulamalarında da bir takım sorunların görülebileceği düşünülebilir. Araştırmada, öğretmenler sınıf içinde estetik uygulamalarına yer verirken farklı sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu sorunlar öğrenciden, toplumdan, öğretmenden, öğretim ortamından, programdan, değerlendirme sisteminden, aileden, okulun yapısından ve çevreden kaynaklanan sorunlar olarak ifade edilmiştir. Kökten (2001), estetik algının yer aldığı sanat eğitiminin ülkemizdeki uygulanmasında yaşanan sıkıntıları öğretim süresinin sınırlandırılması, öğretmenlerin eğitimlerinin hiçbir aşamasında ve sonrasında seminer, kurs almadıkları, ülkemizdeki mevcut sınav sistemleri, okul dışı ortamlardan faydalanılmaması gibi faktörlerle derlemiştir. Gönenç ve Açıkalın (2017) ise Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretim programının uygulanışında öğrenciden, yönetimden, ders ve çalışma kitaplarının yetersizliğinden, veliden, öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda, öğretmenler Sosyal Bilgiler programında estetik eğitiminin uygulanmasına yönelik olarak tema ve programın öğelerine, eğitim eksikliğinin giderilmesine, algıların değişimine ve programın hazırlanma sürecine göre değişiklik gösteren farklı öneriler getirmişlerdir. Programın asıl uygulayıcılarının getirdiği bu öneriler program geliştirme çalışmalarına veri kaynağı olabilir. Ayrıca, araştırma sonuçları paralelinde şu öneriler getirilebilir:

- Öğretmenlere, yöneticilere estetik farkındalık kazandırmaya yönelik hizmet içi eğitim verilmelidir, ailelere de bu konuda eğitim fırsatları sunulmalıdır.
- Sosyal bilgiler öğretim programında estetiğe yönelik bilgi, beceri, tutum ve değerler daha dikkat çekici bir şekilde vurgulanmalı, etkinliklerdeki yeri arttırılmalıdır.
- Sosyal bilgiler öğretim programında estetik farkındalıkla ilgili kazanımların nicelik olarak sayısı, nitelik olarak değeri artırılmalıdır.
- Öğretim süreci düzenlenirken yapılan çalışmaların ve sınıfın estetik bir şekilde tasarlanmasına önem verilmelidir. Bu şekilde öğrencinin estetik algısı güçlendirilebilir, kendilerine yönelik benlik saygısı yüksek derecede gelişebilir.
- Öğrencilere estetik farkındalık kazanma sadece sanata yönelik derslerin görevi olarak görülmemeli, bütün derslerde imkânlar doğrultusunda estetik farkındalık geliştirilmeye çalışılmalıdır. Bu çalışma diğer disiplin alanlarında da yürütülmelidir.
- Öğretmenlere MEB tarafından örnek etkinlikler gönderilmeli, sınıf içi uygulamaları birlikte değerlendirilmelidir. Öğrencilerin de bu etkinlikleri yaparken ne hissettikleri sorularak, görüşleri alınmalıdır. Böylece duyuşsal alana hitap eden estetik algı ve beğenin öğrencilerde bıraktığı olumlu ya da olumsuz izler ortaya çıkarılabilir.
- Sosyal bilgiler programı hazırlanırken estetik farkındalık kazandırmaya yönelik etkinlikler alanında uzman kişilere başvurarak düzenlenmelidir.
- Üniversitelerde program geliştirme dersini alan öğretmen adaylarına ve dersi yürüten öğretim görevlisi ya da üyelerinin disiplinler arası eğitime uygun olan estetik eğitime yönelik görüşleri alınabilir. Getirdikleri öneriler program geliştirme çalışmalarında veri kaynağı olarak kullanılabilir.

References

- Akhan, N. E. (2013). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sanat algıları ve sanat konularının öğretimine yönelik görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 146-162. DOI: <http://dx.doi.org/10.12780/UUSBD180>
- Aktan, O. & Kılıç, A. (2015). Sosyal Bilgiler öğretim programındaki değerleri 100 temel eserde bulunan değerlerin destekleme durumu. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(30), 7-68.
- Aral, N. (2004). Çocukta yaratıcılığın gelişimi. *Çocuk Çocuk Dergisi*, 36, 23-25.
- Aslan, E. (2001). Torrance yaratıcı düşünce testi'nin Türkçe versiyonu. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(14), 19-40.
- Baş, T. & Akturan, U. (2017). *Sosyal bilimlerde bilgisayar destekli nitel araştırma yöntemleri* (3th ed.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Baysal, N. (2013). *Ortaokul Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi*. Unpublished master's thesis, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Çellek, T. (2003). Sanat ve bilim eğitiminde yaratıcılık. *Pivolka*, 8, 4–11.
- De Bono, E. (1972). *Children solve problems*. London: Penguin Press.
- Dikici, A. (2001). Sanat eğitiminde yaratıcılık. *Milli Eğitim Dergisi*, 149. Retrieved June 5, 2018 from http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/149/dikici.htm.
- Duffy, R. A. (2014). An analysis of aesthetic sensitivity and creativity with other variables in grades four, six, eight, and ten. *The Journal of Educational Research*, 73(1), 26-30.
- Englebright Fox, J. & Schirrmacher, R. (2015). Estetik (Trans. M.C. Yaşar). In N. Aral & G. Duman (Trans.Ed.), *Çocuklarda sanat ve yaratıcılığın gelişimi*. (pp.136-151). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ergün, M. (tarihsiz). *Estetik (sanat felsefesi)*. Retrieved June 5, 2018 from <http://mustafaergun.com.tr/wordpress/wp-content/uploads/2015/11/sanadfelsefesi.pdf>.
- Feeney, S. & Moravcik, E. (1987). A thing of beauty: Aesthetic development in young children, *Young Children*, 42 (6), 7-15.
- Gönenç, S. & Açıkalın, M. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ve bunlara getirdikleri çözüm önerileri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 26-41.
- Harris, R. (1998). *Introduction to creative thinking*. Online information. Retrieved August 25, 2018 from <http://www.virtualsalt.com/crebook1>.
- Türk Dil Kurumu (2018). Retrieved August 25, 2018 from <http://www.tdk.gov.tr/>
- Jacops, R. (2009). Measuring aesthetic development: A national dialogue. *Journal of Artistic and Creative Education*, 3 (1), 68-85.
- Jensen, E. (2006). *Beyin uyumlu öğrenme*. (A. Doğanay, Trans.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karabulut Temel, E. (2018). *Yaratıcılık*. Ankara: Akademisyen Kitapevi.
- Karaçay, T. (2007). *Bilime yabancı sanat*. Ankara: Ertem Basımevi.
- Karakuş, M. (2000). *Alt-sosyo ekonomik düzeydeki ilköğretim 2. sınıf öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerine yaratıcı sorun çözme programının etkisi*. Unpublished master's thesis, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karakuş, M., Gürkan, B., Dolapçioğlu S.D. & Çapar, M. (2011). *Aesthetic creativity in teaching social studies*. The1st International Congress on Curriculum and Instruction, (October 05-08 2011). Eskişehir, Türkiye.

- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi-kavramlar-ilkeler-teknikler* (16th ed). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kasinova, E. (2014). The aesthetic education of the creative young people: The historical aspect. *National Academy of Managerial Staff of Culture & Arts Herald*, 4, 139-144.
- Kılcan, B. & Akbaba, B. (2014). Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan estetik değerine ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10(4), 1047-1076.
- Kıroğlu, K. (2011). *En son değişikliklerle yeni ilköğretim programları: 1-5. sınıflar* (3th ed). Ankara: Pegem Akademi.
- Kirst, W. & Diekmeyer, U. (1978). *Yaratıcılık eğitimi* (F. S. Aksoy, Trans.). İstanbul: Evrim Bilimsel Eğitim Araçları.
- Kökten, E. (2001). *Sanat eğitiminde toplam kalite*. Unpublished master's thesis, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Kuş, Z., Merey, Z. & Karatekin, K. (2013). İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 183-214.
- Kutlu Ö., Doğan C. D. & Karakaya İ. (2009). *Öğrenci başarısının belirlenmesi; performansa ve portfolyoya dayalı durum belirleme* (2nd ed). Ankara: Pegem Akademi.
- Memişoğlu, H. (2017). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerler eğitimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 58, 47-63.
- Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma türleri In S. Turan (Trans.Ed.). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*, (pp. 21-37). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miles, B. M. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed). California: SAGE Publication, Thousand Oaks.
- Özsoy, V. & Şahan, M. (2009). Çok alanlı sanat eğitimi yönteminin ilköğretim 6. sınıf resim-iş dersinde öğrenci tutumuna etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 205-227.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırmanın doğası. In M. Bütün & B.Demir (Trans. Ed.). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*, (pp.3-33). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Rawlinson, J. G. (1995). *Yaratıcı düşünme ve beyin fırtınası* (O. Değirmen, Trans.). İstanbul: Rota Yayın.
- San, İ. (1990). *Güzel sanatlar eğitimi grubu raporu. Eğitim bilimleri birinci ulusal kongresi değerlendirme raporları*. Ankara: A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- San, İ. (2003). Yaratıcılıkta temel kavramlar (1th ed). In A. Öztürk (Ed). *Çocukta yaratıcılık ve drama*, (pp. 1-14). Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Sergiovanni, T. (1994). *Building community in schools*. San Fransisco: Jossey –Bass Publ.
- Sönmez, V. (1995). Yaratıcı okul, öğretmen, öğrenci. In A. Ataman (Ed). *Yaratıcılık ve eğitim*, (pp.144-165). Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara.
- Sungur, N.(1997). *Yaratıcı düşünme*. Evrim Kitabevi: İstanbul.
- Timuçin, A. (2005). *Estetik bakış*. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Tonga, D. & Uslu, S. (2015). Sosyal bilgiler dersinde kazanım-değer ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 91-110.
- Tuna, S. (2007). Estetik algı ve beğeni gelişimi açısından ilköğretimde sanat eleştirisi öğretimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40 (1), 121-133.
- Yıldırım, A. (2016). Okul öncesinde sanat eğitiminde yaratıcılık (1th ed). In H. T. Ünalın (Ed.). *Çocukta sanat eğitimi ve yaratıcılık*, (pp. 124-145). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek. H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma* (10th ed). Ankara: Seçkin Yayıncılık.